GENERALINĖS ADVOKATĖS JULIANE KOKOTT IŠVADA,

pateikta 2008 m. birželio 26 d. [1]

I — Įvadas

1. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Teisingumo Teismo klausia, ar galioja 1997 m. Europos Komisijos sprendimas dėl valstybės pagalbos. Šiuo sprendimu Komisija nutarė neprieštarauti Prancūzijos pagalbos radijo transliavimui skatinti schemos pakeitimams (valstybės pagalba Nr. N 679/97) (toliau – ginčijamas sprendimas).

2. Šia pagalbos schema siekiama finansiškai paremti nedideles Prancūzijos radijo stotis, transliuojančias vietinei auditorijai, vadinamąsias *radios associatives* [2]. Tam jau devintajame praėjusio amžiaus dešimtmetyje buvo įsteigtas „Radijo transliavimo skatinimo fondas“ [3], finansuojamas parafiskaliniais mokesčiais už Prancūzijoje transliuojamą radijo ir televizijos (garso ir vaizdo) reklamą. Šioje byloje nagrinėjamu laikotarpiu minėtu mokesčiu buvo apmokestinama ir Prancūzijos teritorijoje iš užsienio transliuojama reklama.

3. Pagrindinis šioje byloje keliamas klausimas yra tai, ar Komisija buvo teisi leisdama vykdyti tokio tipo nacionalinės pagalbos schemos finansavimą. Atsakydamas į šį klausimą, Teisingumo Teismas turi dar vieną progą patikslinti sprendimu *van Calster* [4] pradėtą praktiką ir iš jos išplaukiančias išvadas, pirmą kartą taikydamas jas Komisijos vertinimui pateiktai pagalbos schemai.

1 — Originalo kalba: vokiečių.

2 — Apie Vokietijoje paplitusį „piliečių žiniasklaidos“ (*Bürgermedien*), o ypač vadinamojo piliečių radijo (*Bürgerfunk*), fenomeną žr., pavyzdžiui, Šiaurės Reino-Vestfalijos žemės žiniasklaidos agentūros pateikiamą informaciją http://www.lfm-nrw.de/hoerfunk/buergerfunk/ (pastarąjį kartą lankytasi 2008 m. vasario 26 dieną).

3 — *Fonds de soutien à l'expression radiophonique* (FSER), pirmą kartą įsteigtas 1982 m. lapkričio 17 d. Dekretu Nr. 82-973 (JORF, 1982 m. lapkričio 18 d., p. 3460), kuris įsigaliojo 1983 m. sausio 1 dieną. Daugiau informacijos apie šį fondą pateikiama, be kita ko, http://www.ddm.gouv.fr/rubrique.php3?id_rubrique=40 (pastarąjį kartą lankytasi 2008 m. balandžio 24 dieną).

4 — 2003 m. spalio 21 d. Sprendimas *van Calster ir kt.* (C-261/01 ir C-262/01, Rink. p. I-12249).

II — Teisinis pagrindas

A — *Bendrijos teisė*

4. Ginčijamas sprendimas buvo priimtas 1997 metais. Taigi Bendrijos teisės pagrindas šiame procese yra EB sutarties nuostatos pagal Mastrichto sutarties redakciją [5].

5. EB sutarties 92 straipsnyje (dabar – EB 87 straipsnis) tuo metu buvo nustatyta:

„1. Išskyrus tuos atvejus, kai ši Sutartis nustato kitaip, valstybės narės arba iš jos valstybinių išteklių bet kokia forma suteikta pagalba, kuri, palaikydama tam tikras įmonės arba tam tikrų prekių gamybą, iškraipo konkurenciją arba gali ją iškraipyti, yra nesuderinama su bendrąja rinka, kai ji daro įtaką valstybių narių tarpusavio prekybai.

<…>

5 — Europos Sąjungos sutartis, pasirašyta 1992 m. vasario 7 d. Mastrichte (OL C 191, 1992, p. 1). Kadangi Amsterdamo sutartis (OL C 340, 1997, p. 1) įsigaliojo tik 1999 m. gegužės 1 d., joje padaryti EB sutarties pakeitimai ir dėl jų įvesta nauja straipsnių numeravimo sistema šioje byloje nėra svarbūs.

3. Bendrajai rinkai neprieštaraujančia gali būtų laikoma:

<…>

c) pagalba, skirta tam tikros ekonominės veiklos rūšių arba tam tikrų regionų ekonomikos sričių plėtrai skatinti, jei ji netrikdo prekybos sąlygų taip, kad prieštarautų bendram interesui;

d) pagalba, skirta kultūrai remti ir paveldui išsaugoti, jei tokia pagalba prekybos sąlygų ir konkurencijos Bendrijoje nepaveikia taip, kad prieštarautų bendram interesui;

<…>“

6. EB sutarties 93 straipsnio 3 dalyje (dabar – EB 88 straipsnio 3 dalis) nustatyta:

„Apie visus ketinimus suteikti ar pakeisti pagalbą Komisija turi būti laiku informuojama, kad ji galėtų pateikti savo pastabas. Jei Komisija mano, kad tokie ketinimai pagal 87 straipsnį yra nesuderinami su bendrąja rinka, ji nedelsdama pradeda 2 dalyje nustatytą procedūrą. Atitinkama valstybė narė savo pasiūlytų priemonių neįgyvendina tol, kol nepriimamas galutinis sprendimas.“

B — *Nacionalinė teisė*

7. Nagrinėjama Prancūzijos pagalbos schema buvo parengta 1982 m. ir pradėta taikyti 1983 m. sausio 1 dieną. Nuo tada ji buvo daug kartų pildyta ir taisyta. Jos redakcija, galiojusi 2001 m., paremta, pirma, 1986 m. rugsėjo 30 d. Įstatymu Nr. 86-1067 dėl informavimo laisvės [6] ir, antra, 1997 m. gruodžio 29 d. Dekretu Nr. 97-1263, nustatančiu parafiskalinį mokestį, mokamą į Radijo transliavimo skatinimo fondą [7].

8. Įstatymo Nr. 86-1067 80 straipsnyje nustatyta:

„Radijo transliavimo herco bangomis paslaugų teikėjai, kurių komercinės pajamos iš eteryje transliuojamos prekių ženklo arba rėmimo reklamos sudaro mažiau kaip 20 % jų bendros apyvartos, gauna pagalbą <…> dekrete nustatytomis sąlygomis.

Ši pagalba finansuojama iš lėšų, gautų iš mokesčio už per radiją ir televiziją transliuojamą reklamą.

Radijo transliavimo herco bangomis paslaugų teikėjų pajamos, gautos už kolektyviniams veiksmams palaikyti ar bendrojo intereso žinučių transliavimą, nėra įskaičiuojamos nustatant šio straipsnio pirmojoje pastraipoje nurodytą ribą.“

6 — *Loi n° 86-1067 relative à la liberte de communication* (JORF, 1986 m. gruodžio 1 d., p. 11755); taikoma šio įstatymo redakcija su pakeitimais, padarytais 1989 m. sausio 17 d. Įstatymo Nr. 89-25 25 straipsniu (JORF, 1989 m. sausio 18 d., p. 728) ir 1990 m. gruodžio 29 d. Įstatymo Nr. 90-1170 27 straipsniu (JORF, 1990 m. gruodžio 30 d., p. 16439).

7 — *Décret n° 97-1263 portant création d'une taxe parafiscale au profit d'un fonds de soutien à l'expression radiophonique* (JORF, 1997 m. gruodžio 30 d., p. 19194).

9. Dekreto Nr. 97-1263 1 straipsnyje numatyta:

„Nuo 1998 m. sausio 1 d. penkeriems metams nustatomas parafiskalinis mokestis už per radiją ir televiziją transliuojamą reklamą (toliau – reklamos bendrovių mokestis), skirtas finansuoti pagalbos leidimų teikti radijo transliavimo herco bangomis paslaugas turėtojams, kurių komercinės pajamos iš eteryje transliuojamos prekių ženklo arba rėmimo reklamos sudaro mažiau kaip 20 % jų bendros apyvartos, fondus.

Šio mokesčio tikslas yra skatinti radijo transliavimą.“

10. Dekreto Nr. 97-1263 2 straipsnyje nustatyta:

„Mokesčio suma apskaičiuojama remiantis reklamos užsakovų už Prancūzijos teritorijai skirtą transliuoti reklamą sumokėtomis sumomis be agentūros komisinio mokesčio ir pridėtinės vertės mokesčio.

Jį moka reklamos bendrovės.

Bendru biudžeto ir ryšių ministrų nutarimu nustatomas kas ketvirtį mokamo mokesčio, renkamo iš reklamos bendrovių, tarifas, neperžengiant šių ribų:

<…>

II. Televizijos reklama

Iki 3 milijonų įskaitytinai:	6 500
<…>	
nuo 780 iki 840 milijonų įskaitytinai:	7 602 070
nuo 840 iki 900 milijonų įskaitytinai:	8 181 250
daugiau kaip 900 milijonų:	8 760 480.“ [8]

8 — Sumos nurodytos FRF. Pagal ankstesnę tvarką, taikytą 1993–1997 m., pagal 1992 m. rugsėjo 30 d. Dekreto Nr. 92-1053 2 straipsnį (*Décret n° 92-1053 portant renouvellement d'une taxe parafiscale au profit d'un fonds de soutien à l'expression radiophonique*, JORF, Nr. 228, 1992 m. spalio 1 d.) dar galiojo šios atitinkamų tarifų ribos (sumos taip pat FRF): „iki 3 milijonų įskaitytinai – 4 430; <…>; nuo 780 iki 840 milijonų įskaitytinai – 5 175 000; nuo 840 iki 900 milijonų įskaitytinai – 5 569 270; daugiau kaip 900 milijonų – 5 963 570“.

11. Pagal Dekreto Nr. 97-1263 3 straipsnį visas mokestis yra pervedamas Radijo transliavimo skatinimo fondui į atskirą specialią Nacionalinio radijo ir televizijos instituto [9] sąskaitą.

12. Dekreto Nr. 97-1263 4 straipsnyje numatyta, kad šį mokestį nustato, apskaičiuoja ir į Radijo transliavimo skatinimo fondo sąskaitą renka generalinė mokesčių inspekcija [10], vadovaudamasi tomis pačiomis taisyklėmis, garantijomis ir sankcijomis, kurios numatytos pridėtinės vertės mokesčiui.

13. Dekreto Nr. 97-1263 7–20 straipsniuose numatyta pagalbos, kurią suteikia Nacionalinis radijo ir televizijos institutas ir kuri finansuojama visomis surinkto mokesčio lėšomis, pervestomis Radijo transliavimo skatinimo fondui, schema. Šią pagalbą gauna Dekreto Nr. 97-1263 1 straipsnyje nurodyti leidimų teikti radijo transliavimo paslaugas turėtojai.

14. Pagal minėto Dekreto Nr. 97-1263 7 straipsnį visas pagalbai turimas lėšas paskirsto komisija, kurios sudėtis ir funkcijos apibrėžiamos šioje nuostatoje ir to paties dekreto 8–11 straipsniuose.

9 — *Institut national de l'audiovisuel.*

10 — *Direction générale des impôts.*

15. Dekrete Nr. 97-1263 numatyti trys pagalbos tipai:

— šio dekreto 12 ir 13 straipsniuose numatyta įsteigimo subsidija, suteikiama pirmą kartą leidimą transliuoti gavusioms radijo stotims, kurios suma negali viršyti 100 000 FRF,

— šio dekreto 14 straipsnyje numatyta pagalba įrangai įsigyti, suteikiama remiantis regioninės radijo stoties pateikta informacija ne dažniau kaip kartą per penkerius metus ir ne anksčiau kaip po penkerių metų nuo įsteigimo subsidijos suteikimo; pagalbos įrangai įsigyti suma negali viršyti 50 % jau investuotos sumos ir negali būti didesnė kaip 100 000 FRF,

— metinės veiklos subsidijos, kurių suteikimo sąlygos nustatytos šio dekreto 16 ir 17 straipsniuose.

16. Veiklos subsidijų dydis nustatomas remiantis Radijo transliavimo skatinimo fondo komisijos parengta lentele [11]. Joje atsi-

11 — Kaip paaiškėjo per posėdį Teisingumo Teisme, kasmet sudaroma nauja lentelė, be kita ko, atsižvelgiant į Radijo transliavimo skatinimo fondo finansinį pajėgumą tuo metu. Tą galima pamatyti ir iš šio fondo metinių ataskaitų (elektronines jų versijas galima rasti 3 išnašoje nurodytame tinklalapyje).

žvelgiama į įprastas pajamas iš atitinkamos paslaugos, neatskaičius išlaidų reklamos bendrovėms.

17. Šis dydis gali būti padidintas 60 %, atsižvelgiant į pastangas įvairinti ekonominius išteklius, tiesiogiai susijusius su radijo veikla, į atitinamą paslaugą teikiančio personalo profesinius mokymus, į veiklą švietimo ir kultūros srityje, į indėlį į kolektyvinius veiksmus programų srityje ir į pastangas vietos socialinio bendravimo ir integravimo srityse.

18. Galiausiai reikia pažymėti, kad ginčijama pagalbos schema 2003 m. buvo dar kartą pakeista. Nuo tada radijo reklamos mokesčiu apmokestinama tik iš Prancūzijos transliuojama reklama, o iš užsienio Prancūzijos teritorijoje transliuojamai reklamai šis mokestis netaikomas [12].

12 — Bendrojo mokesčių kodekso (Code général des impôts) 302a KD straipsnis pagal Įstatymo dėl 2003 m. biudžeto (2002 m. gruodžio 30 d. Įstatymo Nr. 2002-1575 47 straipsnis, JORF, 2002 m. gruodžio 31 d., p. 22025) redakciją su pakeitimais, padarytais 2003 m. rugpjūčio 1 d. Įstatymo Nr. 2003-709 dėl rėmimo, asociacijų ir fondų (Loi relative au mécénat, aux associations et aux fondations, JORF, 2003 m. rugpjūčio 2 d., p. 13277) 22 straipsniu.

III — Ginčo aplinkybės

A — *Komisijos sprendimai dėl Prancūzijos pagalbos schemos*

19. Apie nagrinėjamą Prancūzijos pagalbos schemą buvo ne kartą – kalbant apie skirtingus, vienas po kito ėjusius laikotarpius – pranešta Komisijai pagal EEB sutarties 93 straipsnio 3 dalį, ir Komisija priėmė ne vieną atitinkamą sprendimą dėl kiekvienos iš šių redakcijų. Vienas iš jų yra ginčijamas 1997 m. sprendimas.

Ginčijamo sprendimo priėmimo aplinkybės

20. Dar 1990 m. kovo 1 d. laišku [13] Komisija pranešė Prancūzijos valdžios institucijoms neprieštaraujanti dėl pagalbos schemos pagal 1990 m. pradžioje pateiktą jos redakciją

13 — Komisijos pirmininko pavaduotojo sero Leon Brittan laiškas Prancūzijos užsienio reikalų ministrui; dokumento numeris SG(90) D/02864.

(pagalbos priemonė Nr. N 19/90). Šiame laiške nebuvo pateikiama išsamesnio pagrindimo.

21. Komisija taip pat neprieštaravo pagalbos schemai pagal 1992 m. vasarą pateiktą redakciją (pagalbos priemonė Nr. N 359/92) ir apie tai pranešė Prancūzijos valdžios institucijoms 1992 m. rugsėjo 16 d. laišku [14]. Tokį savo sprendimą ji pagrindė tuo, kad ši pagalbos schema skirta mažoms regioninėms radijo stotims remti, todėl „neatrodo, jog valstybių narių tarpusavio konkurencija ir prekyba bus paveiktos tiek, kad ji prieštaraus bendrajam interesui“. Ji nurodė, kad tokiu atveju leidimas nukrypti nuo pagalbos draudimo gali būti pateisinamas dėl nesikeičiančių tokia schema siekiamų bendrojo intereso tikslų.

Ginčijamas sprendimas

22. 1998–2002 m. laikotarpiu galiojusios redakcijos pagalbos schema, dėl kurios kilo šis ginčas, Komisijai buvo pateikta 1997 m. spalio mėn. (pagalbos priemonė Nr. N 679/97); prie jos buvo pridėtas ir vėliau priimto Dekreto Nr. 97-1263 projektas. Atsakydama į šį pranešimą, 1997 m. lapkričio 7 d. Komisija priėmė ginčijamą sprendimą neprieštarauti numatytoms pagalbos schemos pataisoms [15].

23. Ginčijamas sprendimas buvo išsiųstas Prancūzijos valdžios institucijoms 1997 m. lapkričio 10 d. laišku [16]. Šiame laiške Komisija pagrindė jį tuo, kad, pirma, pagalbai skiriamos biudžeto lėšos nepadidėjo ir, antra, pagalbos gavėjai yra mažos regioninės radijo stotys. Remdamasi tuo, ji padarė išvadą, kad „neatrodo, jog valstybių narių tarpusavio prekyba bus paveikta tiek, kad ji prieštaraus bendrajam interesui“ [17]. Todėl leidimas nukrypti nuo pagalbos draudimo gali būti pateisinamas dėl nuolat tokia schema siekiamų bendrojo intereso tikslų.

24. Gavusios ginčijamą sprendimą, Prancūzijos valdžios institucijos priėmė Dekretą Nr. 97-1263.

14 — Komisijos pirmininko pavaduotojo sero Leon Brittan laiškas Prancūzijos užsienio reikalų ministrui; dokumento numeris SG(92) D/12470.

15 — Originalo kalba: „<…> la Commission a décidé de ne pas soulever d'objection aux modifications du régime, telles que notifiées“.

16 — Komisijos nario Karel Van Miert laiškas Prancūzijos užsienio reikalų ministrui; dokumento numeris: SG(97) D/9265.

17 — „<…> les échanges intracommunautaires ne paraissent pas devoir être affectés dans une mesure contraire à l'intérêt commun <…>“.

Įvykių raida po ginčijamo sprendimo priėmimo

25. 2002 m. lapkričio mėn. Komisijai dar kartą buvo pateikta ginčijama pagalbos schema, kurios redakcija turėjo įsigalioti 2003 m. sausio 1 dieną. Atsakydama į šį pranešimą Komisiją pirmą kartą pareiškė nepritarianti tam [18], kad pagalbos schemai finansuoti skirtas mokestis už radijo ir televizijos reklamą renkamas ir už reklamą, Prancūzijos teritorijoje transliuojamą iš užsienio.

26. Tuomet numatyta teritorinė apmokestinimo sritis buvo susiaurinta paliekant tik iš Prancūzijos transliuojamą reklamą [19], ir 2003 m. liepos mėn. atitinkamai buvo papildyta paraiška dėl pagalbos schemos.

27. Tik tada 2003 m. liepos 28 d. laišku [20] Komisija pranešė Prancūzijos valdžios institucijoms apie savo sprendimą neprieštarauti jai pateiktoms pagalbos schemos pataisoms (pagalbos priemonė Nr. NN 42/03, buvusi pagalbos priemonė Nr. N 725/02). Aišku, kad šiame Komisijos sprendime kalbama apie mokestį, kuriuo iš užsienio Prancūzijos teritorijoje transliuojama radijo ir televizijos reklama neapmokestinama.

B — *Faktinės bylos aplinkybės ir pagrindinė byla*

28. Bendrovė *Régie Networ*ks priklauso NRJ grupei ir parduoda reklamos vietą regioninėmis šios grupės radijo stočių bangomis. Už šią veiklą Prancūzijoje 2001 m. *Régie Networks* sumokėjo 152 524 EUR parafiskalinio radijo reklamos mokesčio.

29. Manydama, kad mokestis už radijo ir televizijos reklamą prieštarauja Bendrijos teisei, *Régie Networks* pareikalavo *Direction de contrôle fiscal* [21] Rhône-Alpes-Bourgogne grąžinti jai sumokėtą mokesčio sumą ir atitinkamai paprašė atleisti ją nuo šio mokesčio, tačiau per šešis mėnesius negavo jokio atsakymo.

18 — 2003 m. gegužės 8 d. Konkurencijos generalinio direktorato laiškas Prancūzijos nuolatinei atstovybei Europos Sąjungoje; dokumento numeris COMP (2003) D/55066.

19 — Taip pat žr. šios išvados 18 punktą.

20 — Komisijos nario Mario Monti laiškas Prancūzijos užsienio reikalų ministrui; dokumento numeris C(2003) 2828.

21 — Regioninė mokesčių inspekcija.

30. Tuomet 2004 m. rugpjūčio 3 d. *Régie Networks* pateikė ieškinį *Tribunal administratif de Lyon* [22], kuris buvo atmestas 2006 m. balandžio 25 d. Sprendimu. Dėl pirmosios instancijos teismo sprendimo *Régie Networks* pateikė apeliacinį skundą *Cour administrative d'appel de Lyon* [23], prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui.

IV — Prašymas priimti prejudicinį sprendimą ir procesas Teisingumo Teisme

31. 2007 m. liepos 12 d. Nutartimi, kurią Teisingumo Teismo kanceliarija gavo 2007 m. liepos 17 d., *Cour administrative d'appel de Lyon* nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui tokį prejudicinį klausimą:

Ar galioja 1997 m. lapkričio 10 d. Europos Komisijos sprendimas Nr. N 679/97, kuriuo ji nusprendė neprieštarauti numatytoms Dekretu Nr. 92/10531 nustatytos pagalbos radijo transliavimui schemos pataisoms, atsižvelgiant į:

— jo motyvus,

— jame pateiktą vertinimą dėl 1998–2002 metams nustatytos pagalbos radijo transliavimui schemos finansavimo suderinamumo su EB sutartimi ir

— motyvą, grindžiamą tuo, jog nagrinėjamai pagalbos schemai skirtos biudžeto pajamos nepadidėjo?

32. Šioje Teisingumo Teismo nagrinėjamoje byloje pastabas raštu ir žodžiu pateikė *Régie Networks*, Prancūzijos vyriausybė ir Europos Bendrijų Komisija.

22 — Liono administracinis teismas.
23 — Liono administracinis apeliacinis teismas.

V — Vertinimas

A — *Prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumas*

1. Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalyko teisėtumas

33. Pirmiausia reikia įvertinti, ar ginčijamo sprendimo galiojimas šiuo metu apskritai dar gali būti prašymo priimti prejudicinį sprendimą Teisingumo Teisme dalykas.

34. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl Bendrijos institucijų teisės akto galiojimo galima pateikti tik tuomet, jei šis teisės aktas dar nėra tapęs neskundžiamas [24]. Dėl teisinio saugumo negalima leisti, kad Bendrijos institucijų aktų teisinės pasekmės „būtų nuolat kvestionuojamos“ [25]. Jei asmuo gali kreiptis teisminės apsaugos pareikšdamas ieškinį dėl panaikinimo pagal EB sutarties 173 straipsnį (dabar – EB 230 straipsnis), jis ir turi rinktis šį tiesioginį kelią, norėdamas, kad atitinkamas teisės aktas būtų įvertintas teismo [26]. Antraip kiltų pavojus, kad bus apeinamas EB sutarties 173 straipsnio 5 dalyje nustatytas ieškinio senaties terminas ir su šio termino pabaiga susijęs atitinkamo teisės akto neskundžiamumas [27].

35. Asmuo, praleidęs EB sutarties 173 straipsnyje nustatytą senaties terminą pareikšti galimą ieškinį dėl Bendrijos teisės akto panaikinimo, turi susitaikyti su tuo, kad šis teisės aktas nebegali būti skundžiamas, ir jis vėliau nebegali net ir netiesiogiai ginčyti jo teisėtumo nacionaliniuose teismuose [28]; nacionalinis teismas tokiu atveju privalo laikytis neskundžiamo Bendrijos teisės akto ir nebegali

24 — 1994 m. kovo 9 d. Sprendimas *TWD Textilwerke Deggendorf* (C-188/92, Rink. p. I-833, 13–26 punktai); 1997 m. sausio 30 d. Sprendimas *Wiljo* (C-178/95, Rink. p. I-585, 19–24 punktai) ir 2001 m. vasario 15 d. Sprendimas *Nachi Europe* (C-239/99, Rink. p. I-1197, 28–39 punktai).

25 — 24 išnašoje minėti sprendimai *TWD Textilwerke Deggendorf* (16 punktas), *Wiljo* (19 punktas) ir *Nachi Europe* (29 punktas).

26 — Šiuo klausimu žr. sprendimus *TWD Textilwerke Deggendorf* (būtent 17 punktas) ir *Nachi Europe* (37–39 punktai), minėtus 24 išnašoje.

27 — 24 išnašoje minėto sprendimo *TWD Textilwerke Deggendorf* 17 ir 18 punktai; toje pačioje išnašoje minėto sprendimo *Nachi Europe* 29 ir 30 punktai; 2001 m. rugsėjo 20 d. Sprendimas *Banks* (C-390/98, Rink. p. I-6117, 111 punktas); 2006 vasario 23 d. Sprendimas *Atzeni ir kt.* (C-346/03 ir C-529/03, Rink. p. I-1875, 31 punktas) ir 2006 m. spalio 5 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją* (C-232/05, Rink. p. I-10071, 59 punktas).

28 — 24 išnašoje minėto sprendimo *TWD Textilwerke Deggendorf* 13 ir 17 punktai; toje pačioje išnašoje minėto sprendimo *Nachi Europe* 30 ir 37 punktai ir 2003 m. liepos 10 d. Sprendimas *Komisija prieš ECB* (C-11/00, Rink. p. I-7147, 75 punktas). Tačiau ši Teisingumo Teismo praktika taikytina tik tais atvejais, kai nacionaliniame teisme nagrinėjamo ginčo ar bylos dėl prejudicinio sprendimo dalykas iš principo leidžia kvestionuoti Bendrijos teisės akto galiojimą; žr. 27 išnašoje minėto sprendimo *Banks* 112 punktą ir toje pačioje išnašoje minėto sprendimo *Wiljo* 27 bei 29 punktus.

prašyti Teisingumo Teismo priimti prejudicinį sprendimą dėl jo galiojimo [29].

36. Tačiau kalbėti apie tai, kad nepriimtinas tiek netiesioginis ieškinys nacionaliniame teisme, tiek kreipimasis į Teisingumo Teismą pasinaudojant procesu dėl prejudicinio sprendimo, galima, tik jei fizinis ar juridinis asmuo turėjo *neabejotiną* teisę pareikšti ieškinį dėl panaikinimo Bendrijos teismuose [30].

37. Šioje byloje negalima teigti, kad *Régie Networks* teisė pareikšti ieškinį Bendrijos teismuose *neabejotinai* leido jai reikalauti įvertinti ir ginčijamo sprendimo *turinio* teisėtumą.

38. Kadangi ginčijamas sprendimas nebuvo skirtas *Régie Networks*, ji būtų galėjusi jį apskųsti pareikšdama ieškinį dėl panaikinimo tik tokiu atveju, jei jis būtų tiesiogiai ir konkrečiai su ja susijęs (EB sutarties 173 straipsnio 4 dalis).

39. Tačiau abejotina šiuo atveju, ar *Régie Networks* yra *tiesiogiai susijusi*.

40. Ginčijamu sprendimu Komisija leido taikyti pagalbos schemą. Dėl parafiskalinio mokesčio, iš kurio finansuojama ši pagalbos schema, pažymėtina, kad Prancūzijos valdžios institucijos turi plačią diskreciją – jos nustato ir mokesčio dydį, ir jo rinkimo būdą. Tą patį galima pasakyti ir apie Radijo transliavimo skatinimo fondo lėšų skyrimą remiamoms radijo stotims: kiekvienu konkrečiu atveju jis priklauso nuo atsakingos komisijos sprendimo, o ši, regis, bent jau skirdama pagalbą įrangai įsigyti ir svarstydama metinės veiklos subsidijų padidinimą, turi nemažą diskreciją [31].

41. Todėl šios bylos negalima lyginti su tomis, kuriose valstybė narė privalo įgyvendinti Bendrijos institucijos teisės aktą, ir šis įgyvendinimas vyksta savaime, nes nacionalinės

29 — Žr. 24 išnašoje minėtus sprendimus *TWD Textilwerke Deggendorf* (25 punktas), *Wiljo* (24 punktas) ir *Nachi Europe* (40 punktas). Remiantis sprendimu *Atzeni ir kt.* (minėtas 27 išnašoje, 30 ir 34 punktai), prašymas priimti prejudicinį sprendimą dėl nagrinėjamo Bendrijos teisės akto būtų *nepriimtinas*.

30 — Tai, kad privatiems asmenims „be jokių abejonių“ arba „neabejotinai“ turi būti užtikrinta teisė pateikti ieškinį pagal EB 230 straipsnio 4 dalį, pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką išplaukia iš 24 išnašoje minėto sprendimo *TWD Textilwerke Deggendorf* 24 punkto, toje pačioje išnašoje minėto sprendimo *Wiljo* 21 ir 23 punktų, ten pat minėto sprendimo *Nachi Europe* 37 ir 38 punktų, 27 išnašoje minėto sprendimo *Banks* 111 punkto ir iš 2007 m. kovo 8 d. Sprendimo *Roquette Frères* (C-441/05, Rink. p. I-1993, 40, 41, 47 ir 48 punktai). 1996 m. gruodžio 12 d. Sprendime *Accrington Beef* (C-241/95, Rink. p. I-6699, 15 ir 16 punktai), 1997 m. lapkričio 11 d. Sprendime *Eurotunnel ir kt.* (C-408/95, Rink. p. I-6315, 28 ir 29 punktai) ir sprendime *Atzeni ir kt.* (minėtas 27 išnašoje, 34 punktas) taip pat panašiai nagrinėjama, ar privačių asmenų ieškinys dėl teisės akto panaikinimo būtų „aiškiai“, „akivaizdžiai“ ar „neginčijamai“ priimtinas.

31 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 15–17 punktus.

valdžios institucijos šiuo požiūriu neturi jokios diskrecijos [32]; taip pat jos negalima lyginti su tomis bylomis, kuriose iš pat pradžių nėra abejonės, kad nacionalinės valdžios institucijos įgyvendins Bendrijos teisės aktą tam tikru konkrečiu būdu [33].

42. Kalbėti apie tai, kad pats subjektas yra *konkrečiai* susijęs su teisės aktu, galima būtų tik tuo atveju, jeigu ginčijamas sprendimas darytų įtaką *Régie Networks* dėl tam tikrų būdingų jos savybių arba dėl tam tikros faktinės situacijos, kuri išskiria ją iš kitų asmenų ir todėl individualizuoja ją taip pat kaip ir sprendimo adresatą (vadinamoji sprendimo *Plaumann* praktika) [34]. Šioje byloje negalima užtikrintai teigti, kad *Régie Networks* yra taip individualizuota.

43. Žinoma, kad ginčijamas sprendimas buvo priimtas atlikus tik supaprastintą pirminį Prancūzijos pagalbos schemos patikrinimą pagal EB sutarties 93 straipsnio 3 dalį (pagalbos kontrolės procedūros „pirmoji stadija“), tai yra neatlikus to paties straipsnio 2 dalyje numatytos formalios tyrimo procedūros, (pagalbos kontrolės procedūros „antroji stadija“). Taigi tokia bendrovė kaip *Régie Networks* tikriausiai būtų galėjusi apskųsti šį sprendimą vien jau reikalaudama atlikti antrąją pagalbos kontrolės procedūros stadiją, kad formalia tyrimo procedūra būtų užtikrinta jos apsauga, kurią jai gali suteikti iš EB sutarties 93 straipsnio 2 dalies išplaukiančios procesinės garantijos [35].

44. Tačiau šioje byloje nepateikiamas argumentas, kad *Régie Networks* negalėjo pasinaudoti formalios tyrimo procedūros suteikiamomis garantijomis [36]. *Cour administrative d'appel* sprendime dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą iš esmės kalbama apie ginčijamo sprendimo *teisėtumą iš esmės*, tai yra apie tai, ar Komisija buvo teisi pripažindama Prancūzijos pagalbos schemą suderinama su bendrąja rinka.

32 — 1998 m. gegužės 5 d. Sprendimas *Dreyfus prieš Komisiją* (C-386/96 P, Rink. p. I-2309, 43 punktas ir jame nurodoma Teisingumo Teismo praktika) ir 2006 m. gegužės 2 d. Sprendimas *Regione Siciliana prieš Komisiją* (C-417/04 P, Rink. p. I-3881, 28 punktas).

33 — 32 išnašoje minėtas sprendimas *Dreyfus prieš Komisiją* (44 punktas ir jame nurodoma Teisingumo Teismo praktika) ir 1996 m. gruodžio 12 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimas *AIUFFASS ir AKT prieš Komisiją* (T-380/94, Rink. p. II-2169, 46 punktas).

34 — 1963 m. liepos 15 d. Sprendimas *Plaumann prieš Komisiją* (25/62, Rink. p. 197, 213 ir 238 punktai) ir nusistovėjusi Teisingumo Teismo praktika, ypač 2005 m. gruodžio 13 d. Sprendimas *Komisija prieš Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum* (C-78/03 P, Rink. p. I-10737, 33 punktas) ir 2007 m. lapkričio 29 d. Sprendimas *Stadtwerke Schwäbisch Hall ir kt. prieš Komisiją* (C-176/06 P, 19 punktas).

35 — 34 išnašoje minėto sprendimo *Komisija prieš Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum* 35 punktas ir toje pačioje išnašoje minėto sprendimo *Stadtwerke Schwäbisch Hall ir kt. prieš Komisiją* 19–22 punktai.

36 — Dėl ieškinio dėl panaikinimo žr. 2007 m. rugsėjo 20 d. Pirmosios instancijos teismo sprendimą *Fachvereinigung Mineralfaserindustri prieš Komisiją* (T-254/05, 48–56 punktai, ypač 48 ir 56 punktai).

45. Vis dėlto, jeigu pirmiausia nagrinėjame, kaip yra šioje byloje, kaip Komisija įvertino pagalbos priemonės *turinį*, vien to, kad įmonė galbūt yra susijęs asmuo EB sutarties 93 straipsnio 2 dalies prasme, nepakanka, kad ji būtų laikoma konkrečiai susijusi ir įgytų teisę pateikti ieškinį Bendrijos teismuose. Tokiu atveju įmonė turi pagrįsti, kad jos faktinė situacija yra išskirtinė sprendimo *Plaumann* prasme, o taip ir yra tuomet, kai pagalbos priemonė, kurią buvo leista įgyvendinti, gerokai paveikė jo padėtį rinkoje [37].

46. Atsižvelgiant į tai, kad remiamos radijo stotys palyginti nedidelės, o iš Radijo transliavimo skatinimo fondo lėšų joms skiriamos pagalbos apimtis ribota, nemanau, kad yra pagrindo kalbėti apie pavojų, kad labai pakis komercinių visoje šalyje veikiančių radijo bendrovių bei įmonių, parduodančių reklamą jų eteryje, padėtis rinkoje [38]. Bet kuriuo atveju *Régie Networks* neturėjo pagrindo kategoriškai teigti, kad jos padėtis rinkoje labai pasikeis ir kad todėl ji *neabejotinai* turi teisę pateikti ieškinį Bendrijos teismuose.

47. Pagrįstesnis yra tvirtinimas, kad Prancūzijos pagalbos schema, kuri leista įgyvendinti ginčijamu sprendimu, paveikė *Régie Networks* ne tiek kaip galimą pagalbos gavėjų konkurentę, bet pirmiausia kaip mokesčio mokėtoją. Tačiau tokiu atveju *Régie Networks* nepriklausė uždaram paveiktų subjektų ratui, o ginčijamas sprendimas paveikė ją tik kaip eilinį ūkio subjektą, vadovaujantis bendrais ir abstrakčiai suformuluotais objektyviais kriterijais. Tai paneigia tvirtinimą, kad ji buvo paveikta konkrečiai [39].

37 — 34 išnašoje minėto sprendimo *Komisija prieš Aktionsgemeinschaft Recht und Eigentum* 37 punktas ir toje pačioje išnašoje minėto sprendimo *Stadtwerke Schwäbisch Hall ir kt. prieš Komisiją* 24, 28 ir 29 punktai); taip pat žr. 2007 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Ispanija prieš Lenzing* (C-525/04 P, Rink. p. I-9947, 31 punktas) ir sprendimą *Sniace prieš Komisiją* (C-260/05 P, Rink. p. I-10005, 54 punktas); be to, žr. 36 išnašoje minėto sprendimo *Fachvereinigung Mineralfaserindustri prieš Komisiją* 35 punktą.

38 — Vien to, kad ginčijamas sprendimas gali kaip nors paveikti atitinkamoje rinkoje susiklosčiusius konkurencijos santykius ir kad suinteresuotoji įmonė kaip nors konkuravo su šio akto adresatu, jokiu būdu nepakanka, kad šią įmonę būtų galima laikyti konkrečiai susijusia su minėtu aktu (šiuo klausimu žr. 37 išnašoje minėto sprendimo *Ispanija prieš Lenzing* 32 punktą).

39 — Šiuo klausimu žr. 1998 m. rugsėjo 16 d. Sprendimą *Waterleiding Maatschappij prieš Komisiją* (T-188/95, Rink. p. II-3713, 67 ir 68 punktai); be to, dėl poveikio kaip ūkio subjektui remiantis objektyviais kriterijais žr. 34 išnašoje minėto sprendimo *Plaumann prieš Komisiją* p. 238; 1985 m. sausio 17 d. Sprendimą *Piraiki-Patraiki ir kt. prieš Komisiją* (11/82, Rink. p. 207, 14 punktas); 1987 m. vasario 24 d. Sprendimą *Deutz ir Geldermann prieš Tarybą* (26/86, Rink. p. 941, 12 punktas) ir 2001 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *Antillean Rice Mills prieš Tarybą* (C-451/98, Rink. p. I-8949, 51 punktas).

48. Taigi *Régie Networks* ieškinio dėl ginčijamo Komisijos sprendimo panaikinimo priimtinumas keltų abejonių, nes iškiltų rimtas klausimas dėl teisės pareikšti ieškinį (EB sutarties 173 straipsnio 4 dalis).

49. Atsižvelgiant į pagrindinę teisę į veiksmingą teisminę apsaugą [40], tokie neaiškumai apskritai neturi apsunkinti suinteresuotųjų asmenų padėties. Antraip jie patirtų didelį spaudimą nuolat vien prevencijos tikslais pateikti ieškinius dėl teisės akto panaikinimo, net jei kiltų abejonių dėl jų priimtinumo, kad nerizikuotų galimybe apskritai kreiptis į teismą dėl atitinkamo Bendrijos teisės akto įvertinimo. Tai irgi būtų nepageidautina dėl proceso ekonomijos priežasčių [41].

50. Galiausiai prieiname prie išvados, kad *Régie Networks* atžvilgiu ginčijamas sprendimas nėra įgijęs neskundžiamumo statuso ir *Cour administrative d'appel* turėjo teisę pateikti šį prašymą priimti prejudicinį sprendimą, kurio dalykas yra minėto sprendimo galiojimas.

2. Prejudicinio klausimo reikalingumas

51. Komisija abejoja, ar pateiktas prejudicinis klausimas reikalingas sprendimui pagrindinėje byloje priimti. Jos manymu, ginčijamo sprendimo galiojimo klausimas nėra svarbus vertinant, ar teisėtas parafiskalinis mokestis, kurio grąžinimas yra pagrindinės bylos dalykas; mokestis nėra pagalbos schemos, kurią įgyvendinti leido Komisija, sudedamoji dalis. Be to, Komisija teigia, kad net ir tuo atveju, jei ginčijamas sprendimas būtų paskelbtas negaliojančiu, Prancūzijos valdžios institucijos nebūtų savaime įpareigotos grąžinti jau surinktų mokesčių, nes pirmiausia Komisija turėtų priimti naują sprendimą dėl pagalbos schemos.

52. Komisijos nuomonė neįtikina.

40 — Apie šią pagrindinę teisę žr. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (pasirašyta 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje) 6 ir 13 straipsnius, taip pat Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (paskelbta 2000 m. gruodžio 7 d. Nicoje, OL C 364, p. 1) 47 straipsnio 1 dalį; be to, žr. 1986 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Johnston* (222/84, Rink. p. 1651, 18 ir 19 punktai); 2002 m. liepos 25 d. Sprendimą *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą* (C-50/00 P, Rink. p. I-6677, 39 punktas); 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Unibet* (C-432/05, Rink. p. I-2271, 37 punktas) ir 2008 m. balandžio 15 d. Sprendimą *Impact* (C-268/06, Rink. p. I-2483, 43 punktas).

41 — Šiuo klausimu žr. ir mano 2006 m. spalio 26 d. išvadą byloje *Roquette Frères* (sprendimas minėtas 30 išnašoje, 33 punktas).

53. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką prejudicinio sprendimo reikalingumą turi įvertinti pats nacionalinis teismas, o Teisingumo Teismas iš principo turi priimti sprendimą tuo atveju, kai pateikiami klausimai susiję su Bendrijos teisės išaiškinimu [42]. Egzistuoja bendra reikšmingumo prezumpcija, taikytina nacionalinių teismų pateikiamiems prejudiciniams klausimams, kurios gali būti nesilaikoma tik išimtiniais atvejais, jeigu prašomas Bendrijos teisės aiškinimas yra akivaizdžiai nesusijęs su pagrindinės bylos faktais arba dalyku [43].

54. Tačiau šioje byloje negalima teigti, kad *Cour administrative d'appel* pateiktas prejudicinis klausimas yra *akivaizdžiai nereikalingas* priimant sprendimą pagrindinėje byloje.

55. Priešingai nei teigia Komisija, nėra nelogiška, kad, galbūt pripažinus ginčijamą sprendimą negaliojančiu, parafiskalinis mokestis savaime būtų pripažintas neteisėtu. Tą galima paaiškinti tuo, kad šiuo mokesčiu yra finansuojamas būtent Radijo transliavimo skatinimo fondas, su kuriuo glaudžiai susijusi Prancūzijos pagalbos schema. Taigi *prima facie* egzistuoja mokesčio ir juo finansuojamos pagalbos radijo stotims tarpusavio ryšys ir negalima iš anksto atmesti galimybės, jog šis ryšys pakankamai glaudus, kad mokestis būtų laikomas sudėtine pagalbos schemos dalimi. Išsamesnis šio tarpusavio ryšio vertinimas nėra atliekamas nustatant prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumą, tai daroma tik nagrinėjant prejudicinio klausimo esmę [44].

56. Prejudicinio klausimo reikšmingumo nemenkina ir tai, kad Komisijai gali tekti priimti naują sprendimą dėl ginčijamos pagalbos schemos suderinamumo su bendrąja rinka.

57. Negalima uždrausti patikrinti, ar galioja toks Bendrijos teisės aktas kaip šioje byloje ginčijamas sprendimas procese dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą vien todėl, kad pripažinus jį negaliojančiu reikėtų priimti naują, gal net tokio pat turinio sprendimą. Procesas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą Bendrijos teisės akto galiojimo klausimu (kreipimasis dėl galiojimo įverti-

42 — 1995 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Bosman* (C-415/93, Rink. p. I-4921, 59 punktas); 2007 m. liepos 18 d. Sprendimas *Lucchini* (C-119/05, Rink. p. I-6199, 43 punktas) ir 2008 m. balandžio 17 d. Sprendimas *Quelle* (C-404/06, Rink. p. I-2685, 19 punktas).

43 — 2007 m. birželio 28 d. Sprendimas *Dell'Orto* (C-467/05, Rink. p. I-5557, 40 punktas) ir 2008 m. balandžio 1 d. Sprendimas *Gouvernement de la Communauté française ir Gouvernement wallon* (C-212/06, Rink. p. I-1683, 29 punktas); dėl prašymų priimti prejudicinį sprendimą reikšmingumo prezumpcijos taip pat žr. 2003 m. gegužės 15 d. Sprendimą *Salzmann* (C-300/01, Rink. p. I-4899, 31 punktas); 2006 m. gruodžio 5 d. Sprendimą *Cipolla* (C-202/04 ir C-94/04, Rink. p. I-11421, 25 punktas) ir 2007 m. spalio 4 d. Sprendimą *Rampion ir Godard* (C-429/05, Rink. p. I-8017, 23 punktas).

44 — Žr. šios išvados 101–115 punktus.

nimo) yra Bendrijos institucijų teisės aktų teisėtumo kontrolės būdas [45]. Tai, kad kompetentinga Bendrijos institucija, paskelbus jos priimtą teisės aktą negaliojančiu, iš naujo jį svarsto ir priima sprendimą be teisės klaidos, tokios kontrolės tikslams neprieštarauja, o kaip tik juos atitinka, net jei naujasis teisės aktas turinio požiūriu nesiskiria nuo senojo.

58. Be to, šioje byloje nėra iš anksto aišku, ar nauju Komisijos sprendimu tikrai būtų leista įgyvendinti pagalbos schemą. Taigi *Cour administrative d'appel* pateikto prejudicinio klausimo esmė – ne paprastai išsprendžiami formalūs neaiškumai, o Prancūzijos pagalbos schemos finansavimo būdo teisėtumas iš esmės. Jei šis finansavimo būdas prieštarautų Bendrijos teisei, pavyzdžiui, laisvei teikti paslaugas, net nauju Komisijos sprendimu būtų sunku išspręsti surinktų mokesčių neteisėtumo klausimą.

59. Atsižvelgiant į tai, prejudicinis klausimas tikrai nėra *akivaizdžiai nereikalingas* priimant sprendimą pagrindinėje byloje. Tai, kad pripažinus ginčijamą sprendimą negaliojančiu Komisijai gali tekti iš naujo įvertinti pagalbos schemos suderinamumą su bendrąja rinka, neturi reikšmės prašymo priimti prejudicinį sprendimą priimtinumui; netgi priešingai, į šią aplinkybę gali būti tinkamai atsižvelgta kalbant apie Teisingumo Teismo sprendimo poveikio apribojimą laiko atžvilgiu [46].

3. Tarpinė išvada

60. Taigi iš esmės prašymas priimti prejudicinį sprendimą yra priimtinas.

B — *Pateiktų prejudicinių klausimų vertinimas iš esmės*

61. *Cour administrative d'appel* nurodo tris pagrindus, dėl kurių ginčijamas sprendimas galėtų būti negaliojantis: nepakankamą sprendimo pagrindimą, akivaizdžiai klaidingą

45 — 1987 m. spalio 22 d. Sprendimas *Foto-Frost* (314/85, Rink. p. 4199, 16 punktas); 1991 m. vasario 21 d. Sprendimas *Zuckerfabrik Süderdithmarschen ir Zuckerfabrik Soest* (C-143/88 ir C-92/89, Rink. p. I-415, 18 punktas) ir 2005 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *ABNA ir kt.* (C-453/03, C-11/04, C-12/04 ir C-194/04, Rink. p. I-10423, 109 punktas).

46 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 128–155 punktus.

pateiktų faktų įvertinimą ir dar vieną akivaizdžią vertinimo klaidą, tai yra faktą, kad vertindama pagalbos schemą Komisija neatsižvelgė į jos finansavimo būdą.

a) Neatsižvelgimas į pagalbos schemos finansavimo būdą

1. Formalus ginčijamo sprendimo neteisėtumas: pagrindimo trūkumas

62. Kaip matyti iš sprendimo pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą, nacionalinis teismas prašo Teisingumo Teismo įvertinti ginčijamo sprendimo pagrindimą dviem požiūriais [47]: jis tvirtina, kad, pirma, Komisija nenurodė, dėl kokių aplinkybių buvo padaryta išimtis, leidusi pritarti Prancūzijos pagalbos schemai; antra, ji nepateikia pagalbos schemos finansavimo būdo vertinimo.

63. Pareiga motyvuoti pagal EB sutarties 190 straipsnį (dabar – EB 253 straipsnis) yra viena iš esminių procesinių nuostatų, dėl kurių nepaisymo atitinkamas teisės aktas per procesą dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą gali būti paskelbtas negaliojančiu [48].

64. Pirmiausia dėl pagalbos schemos finansavimo būdo pažymėtina, kad akivaizdu, jog grįsdama ginčijamą sprendimą Komisija apie tai visai neužsimena. Tačiau šis nutylėjimas nebūtinai reiškia, kad ginčijamas sprendimas nepagrįstas.

65. Remiantis nusistovėjusia Teisingumo Teismo praktika pagal EB sutarties 190 straipsnį reikalaujama motyvacija turi būti pritaikyta prie ginčijamo teisės akto pobūdžio, turi aiškiai ir nedviprasmiškai atskleisti Bendrijos institucijos, kuri priėmė ginčijamą teisės aktą, samprotavimus, kad suinteresuotieji asmenys galėtų sužinoti jo priėmimo pagrindimą, o Teisingumo Teismas galėtų vykdyti priežiūrą. Pareiga motyvuoti turi būti vertinama atsižvelgiant į kiekvieną

47 — Šiuo požiūriu *Cour administrative d'appel* savo vardu pakartoja pagrindinėje byloje *Régie Networks* pateiktus argumentus, kuriais remiamasi sprendime pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą.

48 — Žr., pavyzdžiui, 1981 m. liepos 7 d. Sprendimą *Rewe-Handelsgesellschaft Nord ir Rewe-Markt Steffen* (158/80, Rink. p. 1805, 25–27 punktai); 1987 m. kovo 26 d. Sprendimą *Komisija prieš Tarybą* (45/86, Rink. p. 1493, 9 punktas) ir 2008 m. balandžio 15 d. Sprendimą *Nuova Agricast* (C-390/06, Rink. p. I-2577, 79–86 punktai).

atvejį atskirai, tai yra į akto turinį, nurodytų priežasčių pobūdį bei asmenų, kuriems aktas skirtas, ar kitų asmenų, kurie konkrečiai ir asmeniškai su juo susiję, interesus gauti paaiškinimus [49].

66. Vienas iš valstybės pagalbos kontrolės procedūros ypatumų, kaip jau minėjau, yra tai, kad reikia skirti, pirma, EB sutarties 93 straipsnio 3 dalyje numatytą pirminę tyrimo stadiją ir, antra, EB sutarties 93 straipsnio 2 dalyje numatytą formalią tyrimo procedūrą. Formali tyrimo procedūra skirta tam, kad Komisija surinktų visą informaciją apie bylos aplinkybes, o pirminė tyrimo stadija – kad Komisija galėtų susidaryti pirmą nuomonę apie dalinį ar visišką nagrinėjamos pagalbos suderinamumą su bendrąja rinka [50], be to, šioje stadijoje sprendimas priimamas greitai [51].

67. Ginčijamas sprendimas buvo priimtas užbaigus pirminę tyrimo stadiją, o antrosios stadijos Komisija net nepradėjo. Reikalavimai motyvuoti tokį sprendimą turi būti atitinkamai mažesni nei reikalavimai motyvuoti sprendimą, priimamą atlikus išsamią faktų analizę per formalią tyrimo procedūrą. Tokiu atveju pakanka nurodyti, kodėl Komisija mano, kad vertinant ginčijamos pagalbos suderinamumą su bendrąja rinka nekyla rimtesnių sunkumų [52].

68. Be to, motyvuojant nebūtina nurodyti visų svarbių faktinių ir teisinių aplinkybių, nes nustatant, ar akto motyvacija atitinka EB sutarties 190 straipsnio reikalavimus, turi būti atsižvelgiama ne tik į jo formuluotę, bet ir turinį, taip pat visas nagrinėjamą klausimą reglamentuojančias teisės normas [53].

49 — Žr. 1998 m. balandžio 2 d. Sprendimą *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France* (C-367/95 P, Rink. p. I-1719, 63 punktas); 2005 m. lapkričio 24 d. Sprendimą *Italija prieš Komisiją* (C-138/03, C-324/03 ir C-431/03, Rink. p. I-10043, 54 punktas); 2007 m. vasario 1 d. Sprendimą *Sison prieš Tarybą* (C-266/05 P, Rink. p. I-1233, 80 punktas) ir 48 išnašoje minėto sprendimo *Nuova Agricast* 79 punktą.

50 — 1993 m. gegužės 19 d. Sprendimas *Cook prieš Komisiją* (C-198/91, Rink. p. I-2487, 22 punktas); 1993 m. birželio 15 d. Sprendimas *Matra prieš Komisiją* (C-225/91, Rink. p. I-3203, 16 punktas); 49 išnašoje minėto sprendimo *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France* 38 punktas; 34 išnašoje minėto sprendimo *Stadtwerke Schwäbisch Hall ir kt. prieš Komisiją* 20 punktas ir 48 išnašoje minėto sprendimo *Nuova Agricast* 57 punktas.

51 — 50 išnašoje minėto sprendimo *Matra prieš Komisiją* 48 punktas.

52 — Ten pat.

53 — 49 išnašoje minėti sprendimai *Komisija prieš Sytraval ir Brink's France* (63 punktas), *Italija prieš Komisiją* (55 punktas) ir *Sison prieš Tarybą* (80 punktas); 48 išnašoje minėto sprendimo *Nuova Agricast* 79 punktas bei 2008 m. balandžio 22 d. Sprendimas *Komisija prieš Salzgitter* (C-408/04 P, Rink. p. I-2767, 56 punktas).

69. Kadangi ginčijamas sprendimas buvo jau trečias, susijęs su nagrinėjama pagalbos schema [54], Komisija turėjo teisę remtis prielaida, kad bendras šio sprendimo kontekstas jai yra žinomas, ir todėl galėjo rinktis glaustą formuluotę [55].

70. 1997 m. lapkričio 10 d. laišku Komisija labai trumpai, bet aiškiai išdėstė Prancūzijos valdžios institucijoms motyvus, dėl kurių vėl leido toliau taikyti pagalbos schemą: pagalbai skiriamos biudžeto pajamos nepadidėja, pagalbos gavėjai yra mažos regioninės radijo stotys, bendrojo intereso tikslai nesikeičia, valstybių narių tarpusavio prekyba nebus paveikta tiek, kad tai prieštarautų bendrajam interesui.

71. Kadangi Komisija, remiantis jos pačios pateikta informacija, pagalbos schemos finansavimo būdo nelaikė svarbiu vertinant šią schemą konkurencijos teisės požiūriu, nebuvo reikalo kalbėti apie tai nurodant ginčijamo sprendimo motyvus. Bendrijos teisės akto motyvai turi atskleisti tik esmines sprendimo faktines ir teisines aplinkybes, kuriomis jis grindžiamas [56].

72. Tai, ar Komisijos nurodyti motyvai yra teisingi iš esmės (motyvavimo pagrįstumas) [57] ir ar Komisija nėra praleidusi svarbaus aspekto, į kurį privalėjo atsižvelgti priimdama sprendimą, susiję ne su esminiais procedūriniais reikalavimais, bet su ginčijamo akto teisėtumo iš esmės klausimu [58].

54 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 19–24 punktus.

55 — Šiuo klausimu žr. 1988 m. liepos 13 d. Sprendimą *Prancūzija prieš Komisiją* (102/87, Rink. p. 4067, 29–31 punktai).

56 — 1955 m. kovo 25 d. Sprendimas *Nyderlandai prieš Aukščiausiąją Valdybą* (6/54, Rink. p. 215, p. 232); 1963 m. liepos 4 d. Sprendimas *Vokietija prieš Komisiją* (24/62, Rink. p. 143, p. 155); 1970 m. liepos 15 d. Sprendimas *ACF Chemiefarma prieš Komisiją* (41/69, Rink. p. 661, 78 punktas) ir 2001 m. kovo 21 d. Sprendimas *Métropole télévision prieš Komisiją* (T-206/99, Rink. p. II-1057, 44 punkto paskutinis sakinys).

57 — 1957 m. kovo 20 d. Sprendimas *Geitling prieš Aukščiausiąją Valdybą* (2/56, Rink. p. 9, p. 38); 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimas *Nyderlandai prieš Komisiją* (C-159/01, Rink. p. I-4461, 65 punktas) ir 2005 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Italija prieš Komisiją* (C-66/02, Rink. p. I-10901, 55 punktas).

58 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 95–126 punktus.

73. Šiomis aplinkybėmis manau, kad pagalbos schemos finansavimo būdo neišnagrinėjimas nėra motyvavimo trūkumas, kuris, kaip esminio procedūrinio reikalavimo pažeidimas, galėtų reikšti ginčijamo sprendimo negaliojimą.

b) Teisinio pagrindo nenurodymas

74. Kaip teisingai pažymėjo *Régie Networks*, ginčijamame sprendime nėra aiškiai nurodyta, kokios nukrypti leidžiančios EB sutarties nuostatos reikalavimus atitinka Komisijos leidimą gavusi pagalbos schema. Vienintelę netiesioginę nuorodą į galimą teisinį pagrindą randame 1997 m. lapkričio 10 d. Komisijos laiško frazėje, kuria ji praneša Prancūzijos valdžios institucijoms apie savo sprendimą. Nesiremdama konkrečia teisės nuostata, Komisija tiesiog konstatuoja, jog „nepanašu, kad valstybių narių tarpusavio prekyba gali būti paveikta tiek, kad ji prieštarautų bendrajam interesui“.

75. Jei nesiremiama konkrečia Sutarties nuostata, tai nereiškia, kad savaime pažeidžiama EB sutarties 190 straipsnyje įtvirtinta pareiga. Jeigu akto teisinis pagrindas gali būti nustatytas remiantis kitomis akto sudėtinėmis dalimis, tai nėra esminė klaida. Vis dėlto aiški nuoroda yra būtina, kai, jos nenurodžius, suinteresuotieji asmenys ir Teisingumo Teismas negali tiksliai ir aiškiai nustatyti teisinio pagrindo [59].

76. Šioje byloje vien iš to, kad Komisija pamini valstybių narių tarpusavio prekybą ir numanomo poveikio jai mastą, negalima aiškiai nustatyti ginčijamo sprendimo teisinio pagrindo. Komisija ir Prancūzijos vyriausybė mano, kad pasirinkta formuluotė rodo, jog ginčijamas sprendimas grindžiamas EB sutarties 92 straipsnio 3 dalies c punktu (dabar – EB 87 straipsnio 3 dalies c punktas). Tačiau jos neatkreipė dėmesio į tai, kad EB sutarties 92 straipsnio 3 dalies d punkte (dabar – EB 87 straipsnio 3 dalies d punktas) taip pat labai panašiai kalbama apie valstybių narių tarpusavio prekybos ir konkurencijos sąlygas ir poveikio joms mastą [60]. Taigi beveik identiškai apibrėžtas kriterijus minimas dviejose viena po kitos Sutarties nuostatose ir nėra savaime aišku, kuri iš jų yra teisinis pagrindas.

77. Priešingai nei tvirtina Komisija ir Prancūzijos vyriausybė, ginčijamą pagalbos schemą galima vertinti ne vien tam tikros ekonominės veiklos rūšių arba tam tikrų regionų ekonomikos sričių plėtros skatinimo požiūriu (EB 87 straipsnio 3 dalies c punktas). Būtent

59 — 48 išnašoje minėto sprendimo *Komisija prieš Tarybą* 9 punktas ir 2007 m. gruodžio 12 d. Sprendimas *Italija prieš Komisiją* (T-308/05, Rink. p. II-5089, 124 punktas).

60 — 92 straipsnio 3 dalies d punkto nuostata, EB sutartyje atsiradusi po Mastrichto sutarties, įsigaliojo 1993 m. lapkričio 1 dieną.

ši pagalbos schema, skirta mažoms regioninėms radijo stotims, kurios yra dar ir *radios associatives* (*Bürgerfunk*, piliečių radijas) prigimties, remti, taip pat gali būti kultūros rėmimo priemonė (EB 87 straipsnio 3 dalies d punktas). Šioje byloje tai juolab aktualu, nes viena iš Radijo transliavimo skatinimo fondo užduočių yra skatinti vietos socialinio bendravimo ir integravimo programas [61]. Taigi negalima teigti, bent jau iš karto, kad pagalbos schema neturi kultūros dėmens, pavyzdžiui, radijo laidos gali paremti ar papildyti tam tikrų miestų ar rajonų jaunimo kultūrą [62].

78. Tyrimas, kurį turi atlikti Komisija, ir neperžengiant jos diskrecijos ribų vykdoma valstybės pagalbos kontrolės politika gali skirtis, nelygu kokia nukrypti leidžianti nuostata pagal EB sutarties 92 straipsnio 3 dalį yra taikoma. Pavyzdžiui, turint omenyje 92 straipsnio 3 dalies d punktą, Komisija negali nepaisyti EB sutarties 128 straipsnio 2 dalyje (dabar – EB 151 straipsnio 2 dalis) įtvirtintų bendrųjų įsipareigojimų kultūros politikos srityje, o tai galėtų būti pagrindas lengviau suteikti leidimus valstybės pagalbos priemonėms kultūrai remti.

79. Todėl Komisija turėjo tiksliai nurodyti, kuriuo iš EB sutarties 92 straipsnio 3 dalies punktų, c ar d, o gal šių abiejų nukrypti leidžiančių nuostatų kombinacija yra grindžiamas ginčijamas sprendimas. Jos 1997 m. lapkričio 10 d. laiškas šio reikalavimo neatitinka. Sąsaja su abiem ankstesniais sprendimais šiuo požiūriu taip pat nieko nepaaiškina, nes juose irgi nėra aiškiai nurodomas teisinis pagrindas.

80. Kadangi dėl to suinteresuotieji asmenys ir teismai negali tiksliai ir aiškiai nustatyti ginčijamo sprendimo teisinio pagrindo, jis prieštarauja iš EB sutarties 190 straipsnio išplaukiančiai pareigai motyvuoti. Todėl

61 — Dekreto Nr. 97-1263 17 straipsnio 2 dalies 5 punktas; šiuo klausimu žr. šios išvados 17 punktą.

62 — Pačios Bendrijos kultūros politika taip pat aiškiai apima meninę ir literatūrinę kūrybą, įskaitant audiovizualinę sritį (žr. EB sutarties 128 straipsnio 2 dalį (dabar EB 151 straipsnio 2 dalį).

ginčijamą sprendimą reikia pripažinti negaliojančiu [63].

2. Ginčijamo sprendimo neteisėtumas iš esmės

81. Nagrinėjant kitus du Teisingumo Teismui nurodytus negaliojimo pagrindus reikia įvertinti ginčijamo sprendimo teisėtumą iš esmės.

82. Šiuo požiūriu pirmiausia reikia priminti, kad pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką EB sutarties 92 straipsnio 3 dalis suteikia Komisijai didelę diskreciją svarstant leidimus suteikti pagalbą [64]. Tikrindamas tokios laisvės įgyvendinimo teisėtumą Teisingumo Teismas negali savo vertinimu pakeisti Komisijos vertinimo, bet turi apsiriboti tyrimu, ar tame vertinime nėra akivaizdžios klaidos ar piktnaudžiavimo įgaliojimais [65] (Tyrimas dėl akivaizdžios vertinimo klaidos

63 — 48 išnašoje minėto sprendimo *Komisija prieš Tarybą* 22 punktas kartu su 9 punktu.

64 — 1977 m. kovo 22 d. Sprendimas *Iannelli & Volpi* (74/76, Rink. p. 557, 11 punktas) ir tos pačios dienos sprendimas *Steinike & Weinlig* (78/76, Rink. p. 595, 8 punktas); taip pat žr. 2002 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Prancūzija prieš Komisiją* (C-456/00, Rink. p. I-11949, 41 punktas) ir 27 išnašoje minėto sprendimo *Atzeni ir kt.* 84 punktą.

65 — 1997 m. sausio 14 d. Sprendimas *Ispanija prieš Komisiją* (C-169/95, Rink. p. I-135, 34 punktas); 2000 m. spalio 5 d. Sprendimas *Vokietija prieš Komisiją* (C-288/96, Rink. p. I-8237, 26 punktas); 64 išnašoje minėto sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją* 41 punktas ir 27 išnašoje minėto sprendimo *Atzeni ir kt.* 84 punktas; taip pat žr. 2004 m. balandžio 29 d. Sprendimą *Italija prieš Komisiją* (C-372/97, Rink. p. I-3679, 83 punktas).

ar piktnaudžiavimo įgaliojimais). Šiuo aspektu ir reikia nagrinėti abu nurodytus negaliojimo pagrindus.

a) Akivaizdi vertinimo klaida, susijusi su pagalbos schemai skirtų biudžeto lėšų dydžiu

83. Pirmiausia prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas prašo Teisingumo Teismo įvertinti ginčijamo sprendimo galiojimą atsižvelgiant į Komisijos tvirtinimą, kad 1998–2002 m. laikotarpiu pagalbos schemai skiriamos lėšos nepadidėjo.

84. Komisija neteisi, bandydama pateikti šį klausimą kaip nereikšmingą nagrinėjant leidimą įgyvendinti pagalbos schemą ir jos

teisėtumą. Pati Komisija vienu metu skyrė tiek dėmesio biudžeto lėšų dydžiui, kad matė būtinybę aiškiai paminėti šį aspektą pranešdama apie ginčijamą sprendimą savo ypač glaustame 1997 m. lapkričio 10 d. laiške.

85. Priešingai nei mano Komisija, šiam klausimui gali būti taikoma teisminė kontrolė. Nors Teisingumo Teismas suteikia jai didelę diskreciją vertinant pagalbos suderinamumą su bendrąja rinka, Komisijos sprendimas, kaip jau buvo minėta [66], Bendrijos teismuose gali būti tikrinamas dėl piktnaudžiavimo įgaliojimais ar akivaizdžios vertinimo klaidos. Konkrečiai kalbant, tiriant, ar nebuvo padaryta akivaizdi vertinimo klaida, reikia nustatyti faktinių aplinkybių, kuriomis jis yra grindžiamas, teisingumą ir išsamumą: Bendrijos teismas turi patikrinti ne tik nurodytų įrodymų faktinį tikslumą, jų patikimumą ir nuoseklumą, bet ir tai, ar šie įrodymai apima visus esminius duomenis, į kuriuos reikia atsižvelgti vertinant sudėtingą padėtį, ir ar jie gali pagrįsti jais remiantis padarytas išvadas [67].

86. Todėl ir Komisijos teiginį, kad 1998–2002 laikotarpiu pagalbai skirtos biudžeto lėšos nepadidėjo, galima patikrinti įvertinant, ar jis buvo grindžiamas teisingais bei išsamiais faktais ir ar jie gali pagrįsti Komisijos padarytas išvadas.

87. Kartu reikia nepamiršti, kad 1997 m. dar negalėjo būti žinomas tikslus lėšų, kuriomis Radijo transliavimo rėmimo fondas galės disponuoti 1998–2002 metais, dydis, nes jis priklauso nuo būsimų metinių pajamų iš parafiskalinio radijo reklamos mokesčio. Taigi priimdama ginčijamą sprendimą Komisija galėjo remtis tik prognozėmis.

88. Ar Komisija, vadovaudamasi tokiomis prognozėmis, padarė akivaizdžią vertinimo klaidą, reikia nustatyti remiantis atitinkamo laikotarpio, tai yra 1997 m., faktinėmis aplinkybėmis [68]. Tikrąją vėlesnę biudžeto lėšų dinamiką atspindinčios sumos, kurias per procesą Teisingumo Teisme nurodė Komisija

66 — Žr. šios išvados 82 punktą.

67 — 2005 m. vasario 15 d. Sprendimas *Komisija prieš Tetra Laval* (C-12/03 P, Rink. p. I-987, 39 punktas); 2007 m. liepos 18 d. Sprendimas *Industrias Químicas del Vallés prieš Komisiją* (C-326/05 P, Rink. p. I-6557, 76 punktas); 37 punkte minėto sprendimo *Ispanija prieš Lenzing* 57 punktas ir 65 išnašoje minėto sprendimo *Italija prieš Komisiją* 83 punktas.

68 — 1986 m. liepos 10 d. Sprendimas *Belgija prieš Komisiją* (234/84, Rink. p. 2263, 16 punktas); 1996 m. rugsėjo 26 d. Sprendimas *Prancūzija prieš Komisiją* (C-241/94, Rink. p. I-4551, 33 punktas) ir 2004 m. rugsėjo 14 d. Sprendimas *Ispanija prieš Komisiją* (C-276/02, Rink. p. I-8091, 31 punktas). Remiantis sprendimu *Nuova Agricast* (minėtas 48 išnašoje, 54 punktas), yra aiškiai nurodyta, kad ši Teisingumo Teismo praktika taikoma tik per pirminio patikrinimo stadiją Komisijos priimtiems sprendimams, kuriais ji, kaip ir šiuo atveju, nutaria neprieštarauti dėl pagalbos ar pagalbos schemos.

ir Prancūzijos vyriausybė, 1997 m. negalėjo būti žinomos, todėl į jas negalima atsižvelgti šiuo metu vertinant, ar Komisija tuomet padarė akivaizdžią vertinimo klaidą [69].

89. Tačiau vienas iš faktų, kurie buvo žinomi jau 1997 m., yra tai, kad po Dekreto Nr. 97-1263 [70] bent jau tapo įmanoma, kad 1998–2002 m. mokesčio už televizijos reklamą tarifas padidėtų. Palyginti su ankstesniu Dekretu Nr. 92-1053, leistinos ribos nustatant įvairių lygių mokesčius Dekretu Nr. 97-1263 buvo padidintos net 46 % [71]. Per procesą Teisingumo Teisme tą teisingai pabrėžė *Régie Networks*.

90. Be abejo, vien leistinos ribos pakėlimas nereiškia, kad taip pat smarkiai padidės ir realiai taikomi mokesčio tarifai; pagal Dekreto Nr. 97-1263 2 straipsnio 3 dalį juos nustatant būtinas ministrų nutarimas, o jį priimant galėjo būti ir nepasinaudota galimybe nustatyti didžiausią leistiną tarifą.

91. Be to, lėšų, skirtų Radijo transliavimo rėmimo fondui 1998–2002 metais, dydis priklausė ne tik nuo mokesčio tarifo, bet ir nuo to, kokios buvo sumos, nuo kurių buvo skaičiuojamas mokestis, tai yra tikrosios mokesčio mokėtojų pajamos iš reklamos. Šios pajamos skirtingais ketvirčiais ar metais gali kisti.

92. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad leistina televizijos reklamos mokesčio tarifo riba buvo gerokai, net 46 %, pakelta, priimant ginčijamą sprendimą buvo tikėtina, kad nuo tada Radijo transliavimo rėmimo fondo biudžeto įplaukos gerokai padidės. Ir priešingai, toks leistinos televizijos mokesčio ribos pakėlimas leido tikėtis, kad bus disponuojama kur kas didesnėmis biudžeto lėšomis, ypač kai didžioji dalis mokestinių įplaukų yra už televizijos reklamą.

93. Tačiau nei iš ginčijamo sprendimo pagrindimo, nei iš kitų Teisingumo Teismui nurodytų aplinkybių nematyti, kad Komisija

69 — Be to, iš Komisijos ir Prancūzijos vyriausybės nurodytų skaičių matyti, kad metinės įplaukos į Radijo transliavimo skatinimo fondo biudžetą anaiptol neliko tokios kaip buvo, o – nors ir nedaug – *padidėjo*.

70 — Per pagalbos kontrolės procedūrą Komisijai buvo pateiktas Dekreto Nr. 97-1263 projektas.

71 — Dėl mokesčio ribos žr. šios išvados 10 punktą ir 8 išnašą.

būtų nagrinėjusi minėtą leistinų mokesčio ribų pakėlimą, ir visiškai neaišku, kodėl ji galėjo manyti, kad ši aplinkybė nesvarbi. Atsižvelgiant į tai galima teigti, kad Komisijos sprendimas tikrai nebuvo grindžiamas visais jį priimant žinomais reikšmingais faktais.

94. Iš to galima daryti išvadą, kad ginčijamame sprendime padaryta akivaizdi vertinimo klaida ir todėl jis yra neteisėtas. Todėl jį reikia pripažinti negaliojančiu.

b) Akivaizdi vertinimo klaida dėl nepakankamo atsižvelgimo į pagalbos schemos finansavimo būdą

95. Galiausiai Teisingumo Teismo prašoma įvertinti, ar ginčijamas sprendimas nėra negaliojantis dėl to, kad vertindama pagalbos schemą Komisija neatsižvelgė į – galbūt prieštaraujantį Bendrijos teisei – jos finansavimo būdą. Šiuo požiūriu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi tuo, kad pagal 1998–2002 m. galiojusią tvarką parafiskalinis mokestis už radijo ir televizijos reklamą buvo renkamas ir už radijo reklamą, Prancūzijai transliuojamą iš užsienio, o pagalba Radijo transliavimo skatinimo fondo lėšomis buvo teikiama tik Prancūzijoje veikiantiems radijo transliuotojams.

— Pirminė pastaba

96. Kaip jau minėjau [72], EB sutarties 92 straipsnio 3 dalis suteikia Komisijai didelę diskreciją svarstant leidimus teikti pagalbą, todėl teisminė kontrolė galima tik akivaizdžios vertinimo klaidos ar piktnaudžiavimo įgaliojimais atžvilgiu.

97. Tačiau vienas iš Komisijos diskrecijos apribojimų, kuriuos gali patikrinti Bendrijos teismas, yra tai, kad priimdama sprendimą per pagalbos kontrolės procedūrą Komisija negali pažeisti specialiųjų EB sutarties nuostatų ir bendrųjų Bendrijos teisės principų, pavyzdžiui, vienodo požiūrio principo [73]. Todėl valstybės pagalbos, kurios tam tikros įgyvendinimo taisyklės pažeidžia specialiąsias EB sutarties nuostatas ar bendruosius Bendrijos teisės principus, Komisija negali pripažinti suderinama su bendrąja rinka [74].

72 — Žr. šios išvados 82 punktą.

73 — 1980 m. gegužės 21 d. Sprendimas *Komisija prieš Italiją* (73/79, Rink. p. 1533, 11 punktas); 2001 m. gegužės 3 d. Sprendimas *Portugalija prieš Komisiją* (C-204/97, Rink. p. I-3175, 41 punktas); 64 išnašoje minėto sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją* 30 punktas ir būtent dėl vienodo požiūrio principo 48 išnašoje minėto sprendimo *Nuova Agricast* 50 ir 51 punktai.

74 — 2002 m. rugsėjo 19 d. Sprendimas *Ispanija prieš Komisiją* (C-113/00, Rink. p. I-7601, 78 punktas ir jame nurodyta Teisingumo Teismo praktika); 4 išnašoje minėto sprendimo *van Calster ir kt.* 48 punktas ir 48 išnašoje minėto sprendimo *Nuova Agricast* 50 punktas kartu su 51 punktu.

98. Be to, valstybės pagalba ar pagalbos schema draudžiama paveikti prekybos sąlygas ir konkurenciją taip, kad tai prieštarautų bendrajam interesui [75]. Tuo remiantis taip pat galima teigti, kad Komisija negali leisti teikti tokios pagalbos ar įgyvendinti pagalbos schemų, kurios dėl savo įgyvendinimo būdo pažeidžia EB sutarties nuostatas ar bendruosius Bendrijos teisės principus. Bendrijos teisės pažeidimas negali tarnauti „bendrajam interesui“.

— Komisijos pareiga atsižvelgti į finansavimo būdą

99. Viena iš priežasčių, dėl ko pagalbos schema gali prieštarauti Bendrijos teisei ir kartu „bendrajam interesui“, gali būti jos finansavimo būdas [76]. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką Komisija negali vertinti pačios pagalbos atskirai, neatsižvelgdama į jos finansavimo būdą, kai dėl jo ryšio su pačia pagalba jų visuma yra nesuderinama su bendrąja rinka [77].

100. Taigi toliau reikės išnagrinėti, ar 1997 m. svarstydama Prancūzijos pagalbos schemos leidimo klausimą Komisija privalėjo atsižvelgti į jos finansavimo būdą, tai yra iš parafiskalinio mokesčio už radijo ir televizijos reklamą. Jei į šį klausimą būtų atsakyta teigiamai, tai reikštų, kad toks finansavimas yra svarbus aspektas priimant sprendimą dėl leidimo ir jo neįvertinusi Komisija padarė akivaizdžią vertinimo klaidą.

101. Pagal nusistovėjusią teisingumo Teismo praktiką Komisija privalo atsižvelgti į finansavimą iš mokesčio visuomet, kai šis mokestis ar jo dalis yra sudedamoji pagalbos schemos dalis. Galima teigti, kad taip būna, kai egzistuoja mokesčio ir pagalbos *privalomas tarpusavio ryšys* ta prasme, kad mokestinės pajamos visada skiriamos pagalbai finansuoti [78].

75 — Tai aiškiai pasakyta EB sutarties 92 straipsnio 3 dalies c ir d punktuose, nors šių dviejų nuostatų formuluotės truputį skiriasi. Teisingumo Teismas išaiškino, kad į bendrąjį interesą reikia atsižvelgti ir taikant kitas EB sutarties 92 straipsnio 3 dalies nukrypti leidžiančias nuostatas, nors tai nėra jose aiškiai nurodyta (žr. 1997 m. sausio 14 d. Sprendimo *Ispanija prieš Komisiją*, jau minėto 65 išnašoje, 17 punktą ir 2004 m. rugsėjo 14 d. Sprendimo *Ispanija prieš Komisiją*, C-276/02, Rink. p. I-8091, 80 ir 81 punktus).

76 — 1970 m. birželio 25 d. Sprendimas *Prancūzija prieš Komisiją* (47/69, Rink. p. 487, 8 ir 23 punktai); šiuo klausimu žr. 4 išnašoje minėto sprendimo *van Calster ir kt.* 48 punktą ir 2005 m. balandžio 14 d. Sprendimą *AEM ir AEM Torino* (C-128/03 ir C-129/03, Rink. p. I-2861, 45 punktas).

77 — 76 išnašoje minėto sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją* 4, 8 ir 17 punktai; 4 išnašoje minėto sprendimo *van Calster ir kt.* 46 punktas; 2003 m. lapkričio 27 d. Sprendimas *Enirisorse* (C-34/01–C-38/01, Rink. p. I-14243, 44 punktas); 2004 m. liepos 15 d. Sprendimas *Pearle ir kt.* (C-345/02, Rink. p. I-7139, 29 punktas) ir 76 išnašoje minėto sprendimo *AEM ir AEM Torino* 45 punktas.

78 — 2005 m. sausio 13 d. Sprendimas *Streekgewest* (C-174/02, Rink. p. I-85, 26 punktas) ir tos pačios dienos Sprendimas *Pape* (C-175/02, Rink. p. I-127, 15 punktas); taip pat 2005 m. spalio 27 d. Sprendimas *Casino France ir kt.* (C-266/04–C-270/04, C-276/04 ir C-321/04–C-325/04, Rink. p. I-9481, 40 punktas); 76 išnašoje minėto sprendimo *AEM ir AEM Torino* 46 punktas; 2006 m. birželio 15 d. Sprendimas *Air Liquide Industries Belgium* (C-393/04 ir C-41/05, Rink. p. I-5293, 46 punktas) ir 2006 m. rugsėjo 7 d. Sprendimas *Laboratoires Boiron* (C-526/04, Rink. p. I-7529, 44 punktas).

102. Nepaisydama tokios Teisingumo Teismo praktikos, teismo posėdyje Komisija tvirtino, kad atsižvelgti į tai, jog pagalbos schema yra finansuojama mokesčiais, ji privalo tik tuomet, jei mokesčių mokėtojai ir pagalbos gavėjai tarpusavyje konkuruoja.

103. Manau, kad Komisijos nuomonė neįtikina. Norint nustatyti, ar toks konkurencinis ryšys egzistuoja, dažnai reikia įvertinti sudėtingas ekonomines aplinkybes, o tokios analizės išvada nėra aiški iš karto. Nei Komisijos kompetencija ir įgaliojimai pagalbos kontrolės srityje, nei EB sutarties 93 straipsnio 3 dalyje įtvirtinta valstybių narių pareiga pranešti ir sustabdyti veiksmus negali priklausyti nuo tokios neaiškios šio vertinimo baigties [79].

104. Mokesčio mokėtojų ir pagalbos gavėjų konkurencinis ryšys nėra būtina *sąlyga*, kad vertinant pagalbos schemą būtų atsižvelgta į jos finansavimo būdą [80]. Tai, ar toks konkurencinis ryšys egzistuoja, ar ne, daugių daugiausia gali būti svarbu darant šio tyrimo *išvadą*, tai yra dėl pagalbos schemos suderinamumo su bendrąja rinka [81].

105. Todėl toliau šioje išvadoje remsiuosi jau minėtu Teisingumo Teismo praktikoje įtvirtintu kriterijumi, pagal kurį svarbus yra privalomas mokesčio ir juo finansuojamos pagalbos tarpusavio ryšys.

106. Iš šioje byloje turimų duomenų visumos atrodo, kad toks privalomas tarpusavio ryšys egzistuoja.

107. Jau vien atitinkamų Prancūzijos teisės nuostatų formuluotė rodo, kad egzistuoja aiški sąsaja tarp parafiskalinio mokesčio už radijo ir televizijos reklamą rinkimo ir radijo transliavimo pagalbos finansavimo. Čia aiškiai

79 — Taip nusprendė ir Teisingumo Teismas, sprendime *Streekgewest* (minėtas 78 išnašoje, 21 punktas) konstatuodamas, kad Sutarties 93 straipsnio 3 dalies paskutinis sakinys turi būti aiškinamas taip, kad asmuo, apmokestintas mokesčiu, kuris yra pagalbos sudedamoji dalis ir kuris surinktas pažeidžiant šioje nuostatoje įtvirtintą draudimą įgyvendinti, gali juo remtis neatsižvelgdamas į tai, ar jį paveikė dėl suteiktos pagalbos iškreipta konkurencija tarp valstybių.

80 — Sprendime *van Calster ir kt.* (minėtas 4 išnašoje, būtent 46–52 punktai) taip pat nekalbama apie galimą sąlygą, kad galėtų egzistuoti toks konkurencinis ryšys.

81 — Žr. šios išvados 122–125 punktus.

nurodoma, jog mokestis renkamas tam, kad „būtų finansuojamas“ pagalbos radijo transliuotojams fondas (Įstatymo Nr. 86-1067 80 straipsnio 2 dalis kartu su Dekreto Nr. 97-1263 1 straipsnio 1 dalimi).

108. Pagalbos schemos įgyvendinimo būdas taip pat patvirtina, kad yra privalomas mokesčio ir pagalbos tarpusavio ryšys.

109. Pirma, parafiskalinis mokestis už radijo ir televizijos reklamą yra vienintelis reikšmingas Radijo transliavimo skatinimo fondo finansavimo šaltinis [82]. Taigi bet kokia šio fondo skiriama pagalba neišvengiamai yra finansuojama iš šio mokesčio.

110. Antra, be Radijo transliavimo skatinimo fondo skiriamos pagalbos finansavimo, nėra jokio kito šio mokesčio naudojimo tikslo, o šiam fondui pervedamos visos surinkto mokesčio lėšos (Dekreto Nr. 97-1263 3 straipsnis). Tuo ši byla iš esmės skiriasi nuo *Pape* ir *Casino France* bylų, kuriose Teisingumo Teismas turėjo išnagrinėti parafiskalinius mokesčius, kurie buvo renkami dėl kelių skirtingų tikslų ir todėl nebuvo skirti vien nagrinėjamoms pagalbos schemoms finansuoti [83].

111. Trečia, Radijo transliavimo fondo teikiamos pagalbos dydis taip pat tiesiogiai priklauso nuo mokestinių pajamų [84].

112. Viena vertus, visų trijų tipų pagalba yra teikiama tik tiek, kiek leidžia turimos lėšos (Dekreto Nr. 97-1263 7 straipsnis). Taigi juo mažesnės mokestinės įplaukos, juo mažesnės ir biudžeto lėšos, iš kurių Radijo transliavimo skatinimo fondas skiria tokią pagalbą; pavyzdžiui, įsteigimo subsidijų ir pagalbos įrangai įsigyti atveju tai gali reikšti, kad kiekvienam pagalbos gavėjui bus skirta mažiau nei leistina didžiausia suma. Kaip paaiškėjo per posėdį, į numatomas surinkti mokesčio sumas atsižvelgiama ir kasmet sudarant veiklos subsidijų tarifų lenteles.

113. Kita vertus, kitaip nei įsteigimo subsidijų ir pagalbos įrangai įsigyti atveju, praktiniu požiūriu ypač reikšmingos veiklos subsidijos dydis nėra ribojamas. Pradinis jos dydis gali būti didinamas net iki 60 %, o dėl savo

82 — Šiame kontekste aš visai nekalbu apie vadinamąsias „kitas pajamas“ (*recettes diverses*), kurių kartais gauna Radijo transliavimo skatinimo fondas. Pirmiausia tai yra mokestinių skolų už praeitus mokestinius laikotarpius mokėjimai ir suteiktos pagalbos grąžinimas. Kaip paaiškėjo per posėdį Teisingumo Teisme, šios pajamos nesudaro reikšmingų sumų. Aš pridurčiau, kad bet kuriuo atveju tokie pavėluoti mokėjimai ar grąžinimas taip pat yra lėšos, susijusios su parafiskaliniu mokesčiu už radijo ir televizijos reklamą.

83 — 78 išnašoje minėti sprendimai *Pape* (16 punktas) ir *Casino France ir kt.* (55 ir 56 punktai).

84 — Tuo ši byla skiriasi nuo 78 išnašoje minėtų bylų *Pape* bei *Casino France ir kt.*

pobūdžio šis padidinimas tuo didesnis, kuo didesniu biudžetu disponuoja Radijo transliavimo skatinimo fondas, tai yra kuo didesnės yra parafiskalinio mokesčio įplaukos tam tikru laikotarpiu.

114. Ketvirta, tai, kad pagalbą skiria komisija, o kiekvienu konkrečiu atveju ši komisija turi tam tikrą diskreciją, taip pat nereiškia, jog privalomo tarpusavio ryšio nėra. Tačiau, nepaisant tokios diskrecijos, visas parafiskalinis mokestis vis dėlto atitenka Radijo transliavimo skatinimo fondui. Šiuo atveju naudojantis minėta diskrecija neįmanoma dalies parafiskalinio mokesčio panaudoti kitais tikslais nei trijų tipų pagalba skatinti radijo transliavimą. Tuo ši byla iš esmės skiriasi nuo *Pape* ir *Casino France* bylų, kuriose kompetentingos nacionalinės institucijos turėjo diskreciją laisvai nuspręsti, ar parafiskalinį mokestį apskritai naudoti pagalbos schemai finansuoti ir, jei taip, kokią jo sumą skirti pagalbos schemai, ar vis dėlto skirti jį visiškai kitiems tikslams [85].

115. Taigi apibendrinant galima teigti, kad šioje byloje pakanka įrodymų, kad egzistuoja privalomas tarpusavio ryšys, dėl kurio parafiskalinį mokestį už radijo ir televizijos reklamą galima laikyti sudėtine Prancūzijos pagalbos schemos remti radijo transliavimą dalimi.

— Akivaizdi Komisijos vertinimo klaida

116. Turėdama omenyje privalomą parafiskalinio mokesčio už radijo ir televizijos reklamą ir juo finansuojamos pagalbos tarpusavio ryšį, 1997 metais, svarstydama leidimą įgyvendinti šią pagalbos schemą 1998–2002 m. laikotarpiu, Komisija turėjo atsižvelgti ir į jos finansavimo būdą. Ji privalėjo nustatyti, ar toks finansavimo būdas nereiškia, jog pagalbos schema nesuderinama su bendrąja rinka.

117. Tą įvertinant reikėjo ypač atsižvelgti į nuostatas dėl laisvės teikti paslaugas, kuri yra vienas pagrindinių Bendrijos teisės principų [86]

85 — 78 išnašoje minėti sprendimai *Pape* (16 punktas) ir *Casino France ir kt.* (55 ir 56 punktai).

86 — 1986 m. gruodžio 4 d. Sprendimas *Komisija prieš Prancūziją* (220/83, Rink. p. 3663, 17 punktas); 2007 m. liepos 18 d. Sprendimas *Komisija prieš Vokietiją* (C-490/04, Rink. p. I-6095, 64 punktas) ir 2007 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *Laval un Partneri* (C-341/05, Rink. p. I-11767, 101 punktas).

(EB sutarties 59 ir 60 straipsniai, dabar – EB 49 ir 50 straipsniai) [87]. Radijo įmonės, transliuojančios radijo laidas, įskaitant reklamą, per Bendrijos vidaus sienas, naudojasi laisve teikti paslaugas [88].

118. Pirmiausia, atlikdama šį vertinimą, Komisija turėjo išnagrinėti tai, kad parafiskalinis mokestis ir 1998–2002 m. galiojusi jo rinkimo tvarka buvo taikoma ne tik *iš Prancūzijos transliuojamai* radijo reklamai, bet ir visai reklamai, kuri buvo *skirta Prancūzijos teritorijai*, taigi apėmė ir iš užsienio Prancūzijos teritorijoje transliuojamą reklamą (Dekreto Nr. 97-1263 2 straipsnio 1 dalis). Todėl pagalbos schemą finansavo ir užsienio įmonės.

119. Parafiskalinio mokesčio sureguliavimą aptariant atskirai, neatrodo, kad jis prieštarauja laisvei teikti paslaugas. Jo rinkimo būdas savaime nėra diskriminacinis, nes vienodai taikomas ir nacionalinių bendrovių Prancūzijoje transliuojamai, ir užsienio bendrovių Prancūzijos teritorijoje transliuojamai radijo ir televizijos reklamai; mokesčio dydis taip pat neturėtų būti laikomas tokiu reikšmingu, kad galėtų tapti laisvės teikti paslaugas apribojimu [89].

120. Tačiau reikia nepamiršti, kad, kaip jau minėta, egzistuoja privalomas parafiskalinio mokesčio ir juo finansuojamos pagalbos tarpusavio ryšys. Šias dvi sudedamąsias pagalbos schemos dalis vertinant kartu, paaiškėja štai kas: nors mokestį privalo mokėti vienodai ir nacionaliniai, ir užsienio transliuotojai (ar reklamą jų eteryje parduodančios įmonės), pagalbą iš Radijo transliavimo skatinimo fondo gali gauti tik Prancūzijoje registruoti radijo transliuotojai, nes ji teikiama tik turintiems Prancūzijos radijo transliavimo licenciją.

121. Tvarka, pagal kurią parafiskalinis mokestis renkamas ir iš užsienio įmonių, nors naudą iš jo gauna tik nacionalinės įmonės, laisvės teikti paslaugas taisyklių požiūriu gali kelti dvejopų problemų: pirma,

87 — EB sutarties 95 straipsnyje nustatytas specialus draudimas diskriminuoti renkant mokesčius taikytinas ne paslaugų sferai – jis skirtas nuostatoms dėl laisvo prekių judėjimo ir muitų sąjungos papildyti (žr., pavyzdžiui, 1969 m. liepos 1 d. Sprendimą *Komisija prieš Italiją*, 24/68, Rink. p. 193, 4 ir 5 punktai). Bendrasis draudimas diskriminuoti, įtvirtintas EB sutarties 6 straipsnio 1 dalyje (EB 12 straipsnio 1 dalis), negalioja, kai yra taikytinos konkretesnės nuostatos, kaip antai dėl laisvės teikti paslaugas (žr., pavyzdžiui, 1999 m. spalio 28 d. Sprendimą *Vestergaard*, C-55/98, Rink. p. I-7641, 16 ir 17 punktai ir 2003 m, gruodžio 11 d. Sprendimą *AMOK*, C-289/02, Rink. p. I-15059, 25 ir 26 punktai).

88 — Dėl nusistovėjusios Teisingumo teismo praktikos televizijos transliavimo srityje žr., pavyzdžiui, 1974 m. balandžio 30 d. Sprendimą *Sacchi* (155/73, Rink. p. 409, 6 punktas); 1980 m. kovo 18 d. Sprendimą *Debauve ir kt.* (52/79, Rink. p. 833, 8 punktas); 1994 m. spalio 5 d. Sprendimą *TV10* (C-23/93, Rink. p. I-4795, 13 punktas); 2001 m. lapkričio 29 d. Sprendimą *De Coster* (C-17/00, Rink. p. I-9445, 28 punktas) ir 2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *United Pan-Europe Communications Belgium ir kt.* (C-250/06, Rink. p. I-11135, 28 punktas). Dėl radijo žr., pavyzdžiui, 1988 m. balandžio 26 d. Sprendimą *Bond van Adverteerders ir kt.* (352/85, Rink. p. 2085, 14–16 punktai) ir 1991 m. liepos 25 d. Sprendimą *Komisija prieš Nyderlandus* (C-353/89, Rink. p. I-4069, 22 ir 23 punktai).

89 — Taip pat 2005 m. vasario 17 d. Sprendimas *Viacom Outdoor* (C-134/03, Rink. p. I-1167, 37 ir 38 punktai).

kalbant apie teisę gauti pagalbą, tai gali reikšti užsienio įmonių diskriminavimą Prancūzijos įmonių atžvilgiu. Antra, ji gali turėti protekcionistinį poveikį, nes bet koks užsienio radijo transliuotojų apyvartos padidėjimas dėl Prancūzijoje transliuojamos reklamos padidina ir Radijo transliavimo skatinimo fondo biudžetą ir suteikia galimybę skirti didesnę pagalbą Prancūzijos radijo transliuotojams [90]. Paprasčiau galima būtų pasakyti taip: juo geriau užsienio įmonėms sekasi nacionalinėje rinkoje, juo labiau skatinamos kai kurios šioje rinkoje veikiančios vietinės įmonės [91].

122. Žinoma, kalbėti apie protekcionistinį poveikį ar apie diskriminavimą galima tik tuomet, kai nagrinėjamos paslaugos yra palyginamos. Kitaip tariant, radijo įmonės, transliuojančios apmokestinamą reklamą Prancūzijoje, ir radijo įmonės, turinčios teisę gauti Radijo transliavimo skatinimo fondo pagalbą, turi būti konkurentės [92]. Jeigu radijo transliuotojas teisę parduoti reklamos vietą savo bangomis perduoda kitai įmonei, priklausančiai tai pačiai įmonių grupei, kaip šioje byloje atsitiko NRJ grupėje, gali tekti vertinti šią įmonių grupę kaip visumą ir tuomet ištirti konkurenciją tarp jos ir kitų įmonių ar įmonių grupių atsižvelgiant į jų auditoriją ir pajamas už reklamą.

123. Prancūzijos vyriausybė per posėdį Teisingumo Teisme nesutiko, kad toks konkurencinis ryšys egzistuoja. Jos duomenimis, didžiąją parafiskalinio mokesčio įplaukų dalį sudaro pajamos už televizijos reklamą, o Radijo transliavimo skatinimo fondo skiriama pagalba remiami ne televizijos transliuotojai, o mažos regioninės radijo stotys, dažniausiai siekiančios socialinių tikslų, vadinamosios *radios associatives*. Prancūzijos vyriausybė taip pat pripažįsta, kad bent jau dalis parafiskalinio mokesčio pajamų yra už radijo reklamą; tačiau, jos nuomone, mokestį visų pirma moka komercinės radijo stotys, kurios pernelyg skiriasi nuo teisę gauti pagalbą turinčių *radios associatives*, kad tarp jų būtų tikras konkurencinis ryšys.

90 — Šiuo klausimu tik dėl Prancūzijos parafiskalinio mokesčio tekstilės gaminiams žr. sprendimą *Prancūzija prieš Komisiją* (minėtas 76 išnašoje, 20 ir 21 punktai).

91 — Be to, šį atvejį būtų galima nagrinėti ir įsisteigimo laisvės požiūriu, tai yra dėl galimo užsienio įmonių diskriminavimo nacionalinių įmonių atžvilgiu, kalbant apie jų teisę į pagalbą. Panašias problemas Teisingumo Teismas jau nagrinėjo 2007 m. spalio 25 d. Sprendime *Geurts ir Vogten* (C-464/05, Rink. p. I-9325, 18–22 punktai); taip pat žr. 2005 m. kovo 10 d. Sprendimą *Laboratoires Fournier* (C-39/04, Rink. p. I-2057, 15 ir 16 punktai dėl laisvės teikti paslaugas)

92 — Šiuo klausimu žr. 76 išnašoje minėto sprendimo *Prancūzija prieš Komisiją* 20 punktą, kur kalbama apie pajamas iš „mokesčio, taikomo konkuruojantiems gaminiams“.

124. Priešingai nei Prancūzijos vyriausybė, *Régie Networks* per posėdį Teisingumo Teisme teigė, kad konkurencinis ryšys tarp mokesčio mokėtojų ir pagalbos gavėjų egzistuoja. Net jei teisę gauti pagalbą turinti radijo stotis pati transliuoja mažai radijo reklamos ar iš viso jos netransliuoja, savo programa ji patraukia dalį klausytojų, o tai gali sumažinti komercinių radijo stočių auditoriją ir kartu galimas jų pajamas iš vietos radijo reklamos rinkos.

125. Galiausiai ne Teisingumo Teismas turi pateikti galutines išvadas dėl šioje byloje dar neatsakytų klausimų, susijusių su laisve teikti paslaugas ir konkurencija tarp įvairių radijo įmonių. Įvertinti, ar pagalbos priemonės ar pagalbos schema yra suderinamos su bendrąja rinka, priklauso išimtinei Komisijos kompetencijai, o jos sprendimus gali patikrinti Bendrijos teismai [93].

126. Per šį procesą pakanka konstatuoti, kad leisdama įgyvendinti Prancūzijos pagalbos schemą 1998–2002 m. laikotarpiu Komisija neatsižvelgė į jos finansavimo būdą, o būtent neįvertino, kokią reikšmę toks finansavimo būdas gali turėti jos suderinamumui su bendrąja rinka. Kadangi šitaip Komisija neatsižvelgė į esminį pagalbos schemos įvertinimo aspektą, priimant ginčijamą sprendimą buvo padaryta akivaizdi vertinimo klaida. Vien dėl to jį reikia pripažinti negaliojančiu.

3. Tarpinė išvada

127. Taigi, kaip matyti, ginčijamas sprendimas yra neteisėtas daugeliu aspektų, kurių kiekvienas yra pakankamas pagrindas paskelbti sprendimą negaliojančiu.

C — Dėl Teisingumo Teismo sprendimo, kuriuo Komisijos sprendimas pripažįstamas negaliojančiu, poveikio ribojimo laiko atžvilgiu

128. Tuo atveju, jei Teisingumo Teismas, kaip rekomendavau, pripažins ginčijamą sprendimą negaliojančiu, Prancūzijos vyriausybė ir Komisija prašo apriboti Teisingumo Teismo sprendimo poveikį laiko atžvilgiu. Jos remiasi teisinio saugumo ir teisėtų lūkesčių

93 — 4 išnašoje minėto sprendimo *van Calster ir kt.* 45 punktas; taip pat žr. 1991 m. lapkričio 21 d. Sprendimą *Fédération nationale du commerce extérieur* (C-354/90, Rink. p. I-5505, 14 punktas); 1996 m. liepos 11 d. Sprendimą *SFEI ir kt.* (C-39/94, Rink. p. I-3547, 42 punktas) ir 2007 m. liepos 18 d. Sprendimą *Lucchini* (C-119/05, Rink. p. I-6199, 52 punktas); taip pat šiuo klausimu žr. 64 išnašoje minėtus sprendimus *Iannelli & Volpi* (11 punktas) ir *Steinike & Weinlig* (9 punktas).

principais ir konkrečiai nurodo tai, kad nagrinėjama pagalbos schema buvo pateikta Komisijai ir gautas jos leidimas, ir tai, kad ne vienus metus ši schema buvo taikoma daugeliu konkrečių atvejų.

1. Pirminė pastaba

129. EB sutartyje aiškiai nenumatyta, kokių pasekmių turi Komisijos sprendimo paskelbimas negaliojančiu procese dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą. Tačiau kadangi procesas dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, kuriuo tikrinamas Bendrijos teisės akto galiojimas, ir ieškinys dėl panaikinimo yra du EB sutartyje numatyti ir vienas kitą papildantys Bendrijos institucijų aktų teisėtumo priežiūros būdai [94], pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką įprasta paskelbimo negaliojančiu pasekmes nustatyti pagal analogiją su EB 231–233 straipsnių nuostatomis, taikytinomis sprendimams dėl panaikinimo [95].

130. Taigi iš esmės Teisingumo Teismo sprendimas, kuriuo byloje dėl prejudicinio sprendimo Bendrijos teisės aktas buvo paskelbtas negaliojančiu, kaip ir sprendimas dėl panaikinimo, veikia atgaline data [96]. Be to, paskelbimas negaliojančiu visiems nacionaliniams teismams yra pakankamas pagrindas atitinkamą teisės aktą taip pat laikyti negaliojančiu atliekant susijusius procesinius veiksmus [97].

131. Tačiau remdamasis EB 231 straipsnio 2 dalyje išreikšta teisine idėja [98] Teisingumo Teismas, jei mano, kad tai būtina, gali pratęsti tam tikrų ginčijamo sprendimo poveikio aspektų galiojimą ir turi diskreciją tai nuspręsti [99]. Šia galimybe Teisingumo Teismas naudodavosi būtent tuomet, kai, bendrai įvertinus prieštaraujančius interesus, dėl teisinio tikrumo imperatyvo nebuvo galima kelti klausimo, ar teisėtai buvo renkami ar mokami pinigai prieš priimant sprendimą [100]. Šiais principais galima sėkmingai remtis ir šioje byloje.

94 — 1996 m. vasario 8 d. Sprendimas *FMC ir kt.* (C-212/94, Rink. p. I-389, 56 punktas) ir 40 išnašoje minėto sprendimo *Unión de Pequeños Agricultores prieš Tarybą* 40 punktas.

95 — 1980 m. spalio 15 d. sprendimai *Providence agricole de la Champagne* (4/79, Rink. p. 2823, 44 ir 45 punktai), *Maïseries de Beauce* (109/79, Rink. p. 2883, 44 ir 45 punktai) ir *Roquette Frères* (145/79, Rink. p. 2917, 51 ir 52 punktai); taip pat 1988 m. birželio 29 d. Sprendimas *van Landschoot* (300/86, Rink. p. 3443, 24 punktas) ir 2001 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *Silos* (C-228/99, Rink. p. I-8401, 35 punktas).

96 — 1994 m. balandžio 26 d. sprendimai *Roquette Frères* (C-228/92, Rink. p. I-1445, 17 punktas) ir *FMC ir kt.* (jau minėtas 94 išnašoje, 55 punktas); dėl sprendimų dėl panaikinimo žr. 2008 m. vasario 12 d. Sprendimą *Centre d'exportation du livre français* („CELF“, C-199/06, Rink. p. I-469, 61 ir 63 punktai).

97 — 1981 m. gegužės 13 d. Sprendimas *International Chemical Corporation* (66/80, Rink. p. 1191, 13 punktas) ir 2007 m. lapkričio 8 d. Nutartis *Fratelli Martini ir Cargill* (C-421/06, 54 punktas).

98 — Sprendžiant iš EB 231 straipsnio 2 dalies formuluotės, ji taikytina tik reglamentams, tačiau Teisingumo Teismas ją taiko ir kitiems teisės aktams; dėl šios nuostatos taikymo sprendimams pagal analogiją žr., pavyzdžiui, 1998 m. gegužės 28 d. Sprendimą *Parlamentas prieš Tarybą* (C-22/96, Rink. p. I-3231, 42 punktas) ir 1998 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Jungtinė Karalystė prieš Komisiją* (C-106/96, Rink. p. I-2729, 41 punktas).

99 — 1985 m. vasario 27 d. Sprendimas *Société des produits de maïs* (112/83, Rink. p. 719, 18 punktas) ir 1986 m. sausio 15 d. Sprendimas *Pinna* (41/84, Rink. p. 1, 26 punktas).

100 — 99 išnašoje minėto sprendimo *Pinna* 26–28 punktai; 95 išnašoje minėto sprendimo *Silos* 36 punktas ir 1992 m. kovo 10 d. Sprendimas *Lomas ir kt.* (C-38/90 ir C-151/90, Rink. p. I-1781, 24 punktas).

2. Draudimas neribotai tęsti ginčijamo sprendimo poveikio galiojimą

132. Vis dėlto reikia turėti omenyje, kad Komisija, net ir prižiūrima Bendrijos teismų, turi išimtinę kompetencija nuspręsti, ar valstybės pagalba ar pagalbos schema yra suderinamos su bendrąja rinka [101]. Taigi jei šioje byloje Teisingumo Teismas pripažins, kad ginčijamas sprendimas yra negaliojantis, pagal analogiją taikydama EB 233 straipsnio 1 dalį Komisija turės iš naujo įvertinti Prancūzijos pagalbos schemos suderinamumą su bendrąja rinka [102]. Teisingumo Teismas jokiu būdu negali užbėgti už akių naujam Komisijos sprendimui iš esmės; antraip jis ignoruotų jos, kaip pagalbos kontrolierės, įgaliojimus ir pažeistų diskrecijos teisę [103], kuri jai suteikta pagal EB sutarties 92 straipsnio 3 dalį svarstant leidimus teikti pagalbą [104].

133. Šiomis aplinkybėmis Teisingumo Teismas negali pratęsti ginčijamo sprendimo poveikio galiojimo neribotą laiką, o tik pereinamuoju laikotarpiu, tai yra tol, kol Komisija priims naują sprendimą dėl Prancūzijos pagalbos schemos suderinamumo su bendrąja rinka ir šis sprendimas įgis *res iudicata* galią, tai yra nebegalės būti skundžiamas pareiškiant ieškinį dėl panaikinimo pagal EB 230 straipsnį.

3. Laikinas ginčijamo sprendimo poveikio pratęsimas

134. Tačiau iš tiesų dėl teisinio saugumo imperatyvo, t. y. dėl teisėtų lūkesčių apsaugos principo, gali būti nuspręsta pratęsti ginčijamo sprendimo galiojimą minėtu pereinamuoju laikotarpiu, kol naujas Komisijos sprendimas taps neskundžiamas.

135. Šioje byloje nagrinėjama pagalbos schema buvo tinkamai pateikta Komisijai ir šiai schemai suteiktas jos leidimas. Pasikliaudamos šiuo leidimu, Prancūzijos valdžios institucijos manė, kad 1998–2002 m. jos teisėtai rinko parafiskalinį mokestį už radijo ir televizijos reklamą ir tuo laikotarpiu teisėtai teikė pagalbą iš Radijo transliavimo skatinimo fondo; šios pagalbos gavėjai taip pat neabejojo gautos paramos teisėtumu.

101 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 125 punktą ir 91 išnašoje nurodytą Teisingumo Teismo praktiką.

102 — Kad Komisija iš naujo įvertintų Prancūzijos pagalbos schemą, šioje byloje reikia vien jau todėl, kad remiantis Teisingumo Teismo turimais duomenimis negalima aiškiai pasakyti, kokią reikšmę pagalbos schemos suderinamumui su bendrąja rinka turi jos finansavimo būdas; būtent reikia išsiaiškinti, ar tarp mokesčio mokėtojų ir pagalbos gavėjų yra konkurencinis ryšys ir, jei taip, koks glaudus (šiuo klausimu žr. šios išvados 122–124 punktus).

103 — Šiuo klausimu žr. šios išvados 82 punktą.

104 — Tai, kad apribodamas savo sprendimo poveikį laiko atžvilgiu Teisingumo Teismas atsižvelgia į Komisijos prerogatyvą įvertinti bendrą ekonominę situaciją, matyti, pavyzdžiui, iš 95 išnašoje minėtų sprendimų *Providence agricole de la Champagne* (43 punktas ir 45 punkto paskutinis sakinys), *Maïseries de Beauce* (43 punktas ir 45 punkto paskutinis sakinys) ir *Roquette Frères* (52 punkto paskutinis sakinys).

136. Žinoma, tokie lūkesčiai ne visuomet turi būti saugomi. Pavyzdžiui, Teisingumo Teismas yra nusprendęs, kad Komisijos sprendimas neprieštarauti valstybės pagalbai negalėjo sukelti pagalbos gavėjų teisėtų lūkesčių, jei šis sprendimas per nustatytą terminą buvo užginčytas Bendrijos teismuose [105].

137. Tačiau šioje byloje Bendrijos teismams nebuvo pateiktas ieškinys dėl ginčijamo sprendimo panaikinimo pagal EB sutarties 173 straipsnį. Taigi ginčijamas sprendimas jį užginčyti galėjusių asmenų atžvilgiu įgijo neskundžiamumo statusą, todėl lūkesčiai, siejami su tokiu jo įsigaliojimu, yra teisėti ir turi būti saugomi.

138. To, kad po kelerių metų Teisingumo Teismas byloje dėl prejudicinio sprendimo paskelbs ginčijamą sprendimą negaliojančiu, suinteresuotieji asmenys negalėjo numatyti, juo labiau kad tokią bylą gali pradėti daugybė nacionalinių teismų, o terminų, kurių pabaigos būtų galėję ar turėję sulaukti pagalbos gavėjai, nėra.

105 — 1997 m. sausio 14 d. Sprendimas *Ispanija prieš Komisiją* (C-169/95, Rink. p. I-135, 53 punktas), patvirtintas neseniai priimtu sprendimu *CELF* (minėtas 96 išnašoje, 66 ir 67 punktai).

139. Taip pat reikia turėti omenyje, kad remiantis leidimu įgyvendinti pagalbos schemą ne vienus metus buvo renkamas mokestis ir skiriama pagalba. Be to, kaip įtikinamai tvirtina Prancūzijos vyriausybė, daugeliui mažų regioninių radijo stočių Radijo transliavimo skatinimo fondo pagalba sudaro reikšmingą jų pajamų dalį. Jei būtų pareikalauta grąžinti pagalbą, tai suduotų smūgį šių radijo transliuotojų išlikimui ir kartu pliuralizmui Prancūzijos vietos žiniasklaidos srityje [106].

140. Atsižvelgdama į visa tai, manau, kad būtų neteisinga skubotai reikalauti iš pagalbos gavėjų grąžinti gautą pagalbą ar mokėti palūkanas. Tačiau taip gali atsitikti, jei Teisingumo Teismas šioje byloje pripažintų ginčijamą sprendimą negaliojančiu ir nenurodytų laikinai pratęsti jo poveikio. Tokiu atveju visos nacionalinės institucijos privalėtų padaryti reikiamas išvadas dėl to, kad ginčijamas sprendimas nebegalioja [107]. Tą patvirtino ir

106 — Dėl žiniasklaidos įvairovės apskritai žr., pavyzdžiui, 1997 m. birželio 26 d. Sprendimą *Familiapress* (C-368/95, Rink. p. I-3689, 18 punktas); dėl pliuralizmo radijo ir televizijos srityje išsaugojimo svarbos žr., pavyzdžiui, 1991 m. liepos 25 d. Sprendimą *Collectieve Antennevoorziening Gouda* (C-288/89, Rink. p. I-4007, 23 punktas) ir 2007 m. gruodžio 13 d. Sprendimą *United Pan-Europe Communications Belgium ir kt.* (jau minėtas 88 išnašoje, 41 punktas).

107 — 1975 m. spalio 30 d. Sprendimas *Rey Soda ir kt.* (23/75, Rink. p. 1279, 51 punktas); 1989 m. kovo 2 d. Sprendimas *Pinna* (359/87, Rink. p. 585, 13 punktas); 2007 m. rugsėjo 27 d. Sprendimas *Ikea Wholesale* (C-351/04, Rink. p. I-7723, 67 punktas) ir 97 išnašoje minėta nutartis *Fratelli Martini ir Cargill* (53 punktas).

neseniai priimtas Teisingumo Teismo sprendimas byloje *CELF*, pagal kurį pagalba atgaline data laikoma neteisėta nuo to momento, kai yra patenkinamas ieškinys dėl leidimo ją suteikti panaikinimo [108].

141. Abejočiau, ar sprendimo *CELF* schemą galima lygiai taip pat pritaikyti tokiai bylai kaip ši. Reikia nepamiršti, kad apie pagalbą, kuri buvo nagrinėjama byloje *CELF*, Komisijai nebuvo pranešta, o šioje byloje, kaip reikalaujama pagal EB sutarties 93 straipsnio 3 dalį, apie pagalbos schemą buvo pranešta Komisijai, ir tik gavus jos leidimą buvo pradėta šią schemą įgyvendinti.

142. Vis dėlto šiuo metu negalime atmesti galimybės, kad nacionalinės institucijos vadovausis sprendimo *CELF* praktika ir šiuo atveju. Konkrečiai kalbant, remdamiesi savo valstybės nacionaline teise, nacionaliniai teismai dar prieš priimant naują Komisijos sprendimą gali nuspręsti, kad reikia patenkinti konkurentų pateiktus ieškinius dėl suteiktos pagalbos grąžinimo su palūkanomis arba dėl žalos atlyginimo [109]; taip pat nacionaliniai teismai galėtų jau dabar nurodyti grąžinti surinktus mokesčius už radijo reklamą ir taip sutrikdyti Radijo transliavimo skatinimo fondo finansinę pusiausvyrą. Neabejotinai užkirsti tam kelią galima tik nurodant, kad ginčijamo sprendimo poveikis laikinai pratęsiamas.

143. Todėl siūlau Teisingumo Teismui pratęsti ginčijamo sprendimo poveikį tol, kol Komisija iš naujo nuspręs dėl Prancūzijos pagalbos schemos suderinamumo su bendrąja rinka, ir šis sprendimas taps neskundžiamas, tai yra nebebus galima pateikti ieškinio dėl jo panaikinimo pagal EB 230 straipsnį.

4. Ginčijamo sprendimo galiojimo laikino pratęsimo pasekmės

144. Jei ginčijamo sprendimo poveikis bus pratęstas, kaip rekomenduoju, pagalbos gavėjams ir mokesčio mokėtojams tai turės pasekmių, kurios aptariamos toliau.

108 — 96 išnašoje minėtas sprendimas *CELF* (ypač jo 63 punktas).

109 — 96 išnašoje minėtas sprendimas *CELF* (ypač 52 ir 53 punktai).

a) Teisinė padėtis pereinamuoju laikotarpiu

145. Pereinamuoju laikotarpiu, kol naujas Komisijos sprendimas dėl Prancūzijos pagalbos schemos suderinamumo su bendrąja rinka taps neskundžiamas, pagalbos gavėjai neprivalo grąžinti 1998–2002 m. gautos pagalbos, o Prancūzijos mokesčių inspekcijai negalima pavesti visiškai grąžinti tokiems mokesčio mokėtojams kaip *Régie Networks* 1998–2002 m. surinkto parafiskalinio mokesčio [110]. Taip yra todėl, kad ginčijamu Komisijos sprendimu suteikiamas leidimas įgyvendinti pagalbos schemą laikinai tebegalioja.

146. Vis dėlto laikinai pratęsiant ginčijamo sprendimo poveikį negalima pažeisti veiksmingos teisinės apsaugos tų mokesčio mokėtojų, kurie, kaip šiuo atveju *Régie Networks*, pagal taikytinas nacionalinės teisės nuostatas jau yra pateikę apeliacinius skundus, siekdami susigrąžinti sumokėtą mokestį [111].

147. Užtikrinti šią veiksmingą teisinę apsaugą nacionalinės teisės priemonėmis yra nacionalinių teismų užduotis [112]. Pavyzdžiui, nacionalinis teismas gali nurodyti *laikinai grąžinti* sumokėtą mokestį, kol Komisija priims naują sprendimą, arba numatyti *suspenduojančią sąlygą*, kad mokestis bus grąžinamas, jei neskundžiamu tapusiu sprendimu Komisija pripažins Prancūzijos pagalbos schemą nesuderinama su bendrąja rinka. Gali atsitikti ir taip, kad nacionalinis teismas *sustabdys pagrindinės bylos nagrinėjimą*, kol Komisija priims naują sprendimą dėl Prancūzijos pagalbos schemos suderinamumo su bendrąja rinka, ir šis sprendimas taps neskundžiamas.

b) Teisinė padėtis, jei nauju sprendimu pagalbos schema būtų pripažinta suderinama su bendrąja rinka

148. Jeigu neskundžiamu sprendimu Komisija vėl padarytų išvadą, kad Prancūzijos pagalbos schema suderinama su bendrąja rinka, reikalauti grąžinti 1998–2002 m.

110 — Šiuo klausimu 95 išnašoje minėti sprendimai *Providence agricole de la Champagne* (45 punkto paskutinis sakinys ir 46 punktas), *Maïseries de Beauce* (45 punkto paskutinis sakinys ir 46 punktas) ir *Roquette Frères* (52 punkto paskutinis sakinys ir 53 punktas).

111 — Šiuo klausimu 96 išnašoje minėto sprendimo *Roquette Frères* 27 punktas ir 94 išnašoje minėto sprendimo *FMC ir kt.* 58 punktas; taip pat žr. 99 išnašoje minėto sprendimo *Pinna* 30 punktą ir toje pačioje išnašoje minėto sprendimo *Lomas ir kt.* 24 punktą.

112 — Dėl nacionalinių teismų pareigos aiškinti ir taikyti nacionalinę teisę taip, kad būtų užtikrinta veiksminga teisminė gynyba, žr. 40 išnašoje minėtus sprendimus *Unibet* (44 punktas) ir *Impact* (54 punktas). Dėl asmens teisės pareikšti ieškinį dėl pažeidžiant Bendrijos teisę iš jo surinktų mokesčių susigrąžinimo taip pat žr. 2006 m gruodžio 12 d. Sprendimą *Test Claimants in the FII Group Litigation* (C-446/04, Rinki. p. I-11753, 204 punktas) ir 2007 m. kovo 13 d. Sprendimą *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* (C-524/04, Rink. p. I-2107, 128 punkto pirma įtrauka).

suteiktą pagalbą ir kompensuoti šiuo laikotarpiu surinktus mokesčius nebeliktų jokio pagrindo.

149. Išsamumo dėlei pridursiu, kad tokiu atveju iš pagalbos gavėjų negalima reikalauti ir palūkanų, o tretieji asmenys neturi teisės reikalauti atlyginti žalą, susijusią su šia parama.

150. Sprendime *CELF*[113] Teisingumo Teismas konstatavo, kad galutinis Komisijos sprendimas *a posteriori* neįteisina įgyvendinamųjų priemonių, kurios buvo neteisėtos, nes jos priimtos pažeidžiant draudimą įgyvendinti. Tačiau šis teiginys suformuluotas tokiems atvejams, kai apie valstybės pagalbą, kaip byloje *CELF*, tinkamai nepranešama Komisijai ir kai ji pradedama įgyvendinti negavus Komisijos leidimo. Jį lėmė baimė paskatinti nesilaikyti pareigos pranešti ir pareigos sustabdyti veiksmus, o šios pareigos įtvirtintos EB sutarties 93 straipsnio 3 dalyje (dabar – EB 88 straipsnio 3 dalis), ir siekis užtikrinti abiejų šių prevencinės pagalbos kontrolės sistemos kertinių akmenų praktinį veiksmingumą[114].

151. Todėl sprendimo *CELF* praktikos negalima taikyti tokioms byloms kaip ši, kai apie pagalbos schemą yra tinkamai pranešta Komisijai ir ji pradėta įgyvendinti tik gavus Komisijos leidimą. Tokiais atvejais kaip šis svarbu ne užkirsti kelią galimam pareigos pranešti ir pareigos sustabdyti veiksmus pažeidimui, ir juo labiau ne skirti bausmę už jau padarytą pažeidimą. Pirmiausia siekiama užtikrinti, kad būtų deramai paisoma teisinio tikrumo ir teisėtų lūkesčių apsaugos principų. Norint pasiekti šį tikslą, nauja išvada dėl pagalbos schemos suderinamumo su bendrąja rinka turi galioti nuo pat to momento, kai buvo pradėta įgyvendinti pagalbos schemą.

c) Teisinė padėtis, jei nauju sprendimu pagalbos schema būtų pripažinta nesuderinama su bendrąja rinka

152. Tačiau jei iš naujo išnagrinėjusi pagalbos schemą Komisija padarytų išvadą, kad ji nesuderinama su bendrąja rinka, ir 1998–2002 m. suteikta pagalba, ir šiuo laikotarpiu surinkti mokesčiai galutinai būtų pripažinti neteisėtais.

113 — 96 išnašoje minėto sprendimo 40 punkto pirmas sakinys; taip pat žr. 93 išnašoje minėto sprendimo *FNCE* 16 punktą; 4 išnašoje minėto sprendimo *van Calster ir kt.* 63 punktą ir 2006 m. spalio 5 d. Sprendimą *Transalpine Ölleitung in Österreich* (C-368/04, Rink. p. I-9957, 41 punktas).

114 — 96 išnašoje minėto sprendimo *CELF* 40 punkto antras sakinys, kartu su 36 ir 37 punktais; taip pat žr. 93 išnašoje minėtą sprendimą *FNCE* (16 punktas); 4 išnašoje minėtą sprendimą *van Calster ir kt.* (63 punktas) ir 2006 spalio 5 d. Sprendimą *Transalpine Ölleitung in Österreich* (C-368/04, Rink. p. I-9957, 41 ir 42 punktai).

153. Priimdama tokį neigiamą sprendimą, Komisija, atsižvelgdama į teisėtų lūkesčių principą, turėtų nustatyti, ar pateisinama pavesti Prancūzijos Respublikai atsiimti jau išmokėtą pagalbą [115]; tokį Komisijos pavedimą dar galėtų patikrinti Bendrijos teismai.

154. Neigiamas Komisijos sprendimas apimtų ir parafiskalinį mokestį kaip sudedamąją Prancūzijos pagalbos schemos dalį, todėl jis taip pat būtų pripažintas nesuderinamu su bendrąja rinka. Tai reikštų, kad 1998–2002 m. laikotarpiu sumokėti mokesčiai buvo renkami neteisėtai ir turi būti grąžinti. Pagal nusistovėjusią Teisingumo Teismo praktiką asmenys turi teisę atgauti sumokėtus mokesčius, surinktus pažeidžiant Bendrijos teisę [116]. Be abejo, mokesčių grąžinimo taisyklės negali būti ne tokios palankios nei taikomos panašiems nacionaline teise grindžiamiems ieškiniams (lygiavertiškumo principas), o grąžinimas negali tapti praktiškai neįmanomas arba pernelyg sudėtingas (veiksmingumo principas) [117].

155. Be abejo, Komisijai priėmus neigiamą sprendimą gali susidaryti situacija, kai mokesčių mokėtojams reikia grąžinti jų sumokėtą parafiskalinį mokestį už radijo ir televizijos reklamą, o teisėtų lūkesčių apsauga gali leisti pagalbos gavėjams negrąžinti 1998–2002 m. laikotarpiu gautos pagalbos. Tam tikra prasme tai reikštų, kad parafiskalinis mokestis už radijo ir televizijos reklamą nėra neatskiriamai susijęs su juo finansuojama pagalba. Tačiau to neįmanoma išvengti, siekiant, viena vertus, užtikrinti pagalbos gavėjų teisėtų lūkesčių apsaugą ir, kita vertus, nepažeisti veiksmingos mokesčio mokėtojų teisinės apsaugos. Rizika dėl nesuderinamumo su bendrąja rinka tenka valstybei narei, taip sureguliavusiai pagalbos schemą, kad tarp mokesčio ir juo finansuojamos pagalbos yra privalomas tarpusavio ryšys; šios rizikos negalima primesti mokesčio mokėtojams ar pagalbos gavėjams.

115 — Dėl teisėtų lūkesčių apsaugos vertinant pagalbos schemas taip pat žr. 2006 m. birželio 22 d. Sprendimą *Belgija ir Forum 187 prieš Komisiją* (C-182/03 ir C-217/03, Rink. p. I-5479, 147–167 punktai).

116 — Žr., be kitų, 1983 m. lapkričio 9 d. Sprendimą *San Giorgio* (199/82, Rink. p. 3595, 12 punktas); 1997 m. sausio 14 d. Sprendimą *Comateb ir kt.* (C-192/95–C-218/95, Rink. p. I-165, 20 punktas); 2006 m. kovo 30 d. Sprendimą *Uudenkaupungin kaupunki* (C-184/04, Rink. p. I-3039, 54 punktas); 112 išnašoje minėto sprendimo *Test Claimants in the FII Group Litigation* 202 punktą ir toje pačioje išnašoje minėto sprendimo *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* 110 punktą.

117 — 1976 m. gruodžio 16 d. Sprendimas *Rewe-Zentralfinanz ir Rewe-Zentral* (33/76, Rink. p. 1989, 5 punktas); 1980 m. kovo 27 d. Sprendimas *Denkavit italiana* (61/79, Rink. p. 1205, 25 punktas); 116 išnašoje minėto sprendimo *San Giorgio* 12 punktas; 112 išnašoje minėto sprendimo *Test Claimants in the FII Group Litigation* 203 punktas ir toje pačioje išnašoje minėto sprendimo *Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation* 111 punktas.

VI — Išvada

156. Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui taip atsakyti į *Cour administrative d'appel de Lyon* pateiktą prejudicinį klausimą:

1. 1997 m. lapkričio 10 d. Prancūzijos gautas Europos Bendrijų Komisijos sprendimas neprieštarauti Prancūzijos Respublikos pagalbos radijo transliavimui skatinti schemai (pagalba Nr. N 679/97), apie kurią Komisijai buvo pranešta, yra negaliojantis.

2. Pirmame punkte nurodyto sprendimo poveikis galioja tol, kol Europos Bendrijų Komisija priims naują sprendimą dėl jai pateiktos pagalbos schemos suderinamumo su bendrąja rinka, ir šis sprendimas nebegalės būti skundžiamas pateikiant ieškinį dėl panaikinimo pagal EB 230 straipsnį.